

Harstad kommune
Attraktiv hele livet

Miljø- og energiplan

for Harstad kommune 2017-2021

1 Innholdsfortegnelse

Miljø- og energiplan for Harstad kommune 2017-2021.....	3
1 Sammenheng.....	3
2 Innledning.....	5
2.1 Bakgrunn.....	5
2.2 Formål.....	5
3 Styringssignaler.....	6
3.1 Styringssignaler fra statlige myndigheter.....	6
3.1.1 Lovgrunnlaget.....	6
3.1.2 Internasjonale føringer.....	7
3.1.3 Nasjonale føringer.....	7
3.1.4 Regionale føringer.....	8
3.1.5 Kommunale føringer.....	9
4 Handlingsprogram i tidligere Miljø- og klimaplan og Energi- og klimaplan.....	11
5 Hva gjør vi?.....	13
5.1 Fokusområde 1: Samfunnsutvikling og ressursforvaltning.....	14
5.1.1 Miljøvennlig byutvikling.....	14
5.1.2 Miljøvennlige reiser.....	14
5.1.3 Grøntområder og friluftsliv.....	17
5.1.4 Biologisk mangfold og natur.....	18
5.1.5 Vannforvaltning.....	20
5.1.6 Mål, strategier og tiltak fokusområde 1.....	21
5.2 Fokusområde 2: Klima og energi.....	23
5.2.1 Menneskeskapt klimaendringer.....	23
5.2.2 Klimagassutslipp i Harstad kommune.....	23
5.2.3 Transport.....	25
5.2.4 Fremtidige klimagassutslipp i kommunen.....	27
5.2.5 Energiforbruk i Harstad.....	30
5.2.6 Kommunal energiplanlegging.....	31
5.2.7 Mål, strategier og tiltak fokusområde 2.....	32
5.3 Fokusområde 3: Forurensning og avfall.....	33
5.3.1 Miljøforurensninger i og rundt Harstad Havn.....	33

5.3.2	Forurensede bymasser	34
5.3.3	Luftforurensning	37
5.3.4	Avløp	39
5.3.5	Avfallssortering	39
5.3.6	Forsøpling og ulovlig avfallshåndtering	41
5.3.7	Mål, strategier og tiltak for fokusområde 3	43
5.4	Fokusområde 4: Miljøinformasjon	45
5.4.1	Miljøarbeidet i Harstad kommune	45
5.4.2	Miljøinformasjon	46
5.4.3	Miljøfyrtårn	47
5.4.4	Mål, strategier og tiltak for fokusområde 4	47
5.5	Miljøhandlingsprogram	49
6	Kildehenvisninger	52

Miljø- og energiplan for Harstad kommune 2017-2021

1 Sammendrag

Miljø- og energiplanen for Harstad kommune skal tilrettelegge for, og motivere til mer bærekraftig tenking og handling både i Harstad kommune som virksomhet, i lokalsamfunnet og blant kommunens innbyggere. Miljøplanens overordnede målsetting og visjon er at Harstad kommune skal ha en bærekraftig¹ utvikling i tråd med nasjonale og internasjonale klimamål.

Miljø- og energiplanen er en tverrsektoriell temaplan². Det vil si at den omfatter en rekke temaer, fagområder, samarbeidsformer, målsettinger og tiltak som til sammen utgjør kommunens arbeid med miljøoppgavene. Planen angår alle deler av kommunens virksomhet og skal være styrende for miljøpolitikk og miljøinnsats i Harstad kommune.

Miljøplanen for Harstad kommune skal:

- Identifisere kommunens miljømål og utarbeide strategier for å nå disse, samt plassere ansvar for å nå miljømålene så tydelig som mulig i organisasjonen.
- Ha en handlingsplan (handlingsprogram) som beskriver hvilke tiltak som må gjennomføres for å nå miljømålene, samt en prioritering av tiltakene.

Miljøplanen omfatter miljøbegrepet det ytre miljøet, med særlig vekt på naturmiljøet.

Mellommenneskelige relasjoner og psykososialt miljø omfattes ikke av planen. På bakgrunn av styringssignaler fra statlige og regionale myndigheter samt kommunens egne mål, er det valgt ut fire fokusområder for den lokale miljøinnsatsen:

- Samfunnsutvikling og ressursforvaltning
- Klima og energi
- Avfall og forurensning
- Miljøinformasjon

Prioritet 1 tiltak (i vilkårlig rekkefølge):

1. Etablering av offentlige ladestasjoner for elbil
2. Overvåking av luftkvaliteten i Harstad sentrum

¹ En utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge for fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov (Brundtlandkommisjonen).

² Kommunens miljøplan skal i helhet rulleres hvert 4. år, mens handlingsprogrammet med forslag til tiltak rulleres årlig i forbindelse med behandling av virksomhetsplanen.

3. Fjerne gamle oljetanker som ikke lenger er i bruk fra alle kommunale bygg
4. Utarbeide klimaregnskap for Harstad
5. Etablere stasjoner og rutiner for kildesortering i alle kommunale bygg
6. Prioritering og gjennomføring av tiltak som sikrer myke trafikanter gjennom realisering av Harstadpakken
7. Kartlegging og verdisetting av fri- og grøntområder i kommunen
8. Oppstart miljøfyrtårnsertifisering i kommunale bygg
9. Energimerking av alle kommunale bygg
10. Skrotnisseaksjon (innsamling av bilvrak og metallskrot) gjennomføres annethvert år
11. Skifte til LED-lys når lyspærer skal erstattes i kommunale bygg
12. Det skal stilles konkrete krav til miljø i alle kommunale innkjøp
13. Miljøkrav stilles ved anskaffelse av biler
14. Alle enheter må kritisk vurdere eget bil behov, og også vurdere om det er nødvendig med firehjulstrekk
15. Anskaffelsesreglementet oppdateres med hensyn til miljøkrav ved anskaffelser
16. Oppfølging av overvåkingsprogrammet for Harstad havn
17. Oppfølging av overvåkingsprogrammet for deponiene i Seljestadfjæra og Russevika
18. Definere en sone der flytting av potensielt forurensede masser («byjord») ikke skal tillates
19. Utarbeiding av retningslinjer for håndtering av nedgravde oljetanker
20. Feiing av veier gjennomføres oftere i perioder med dårlig luftkvalitet
21. Rutiner for saksbehandling knyttet til avløpsanlegg og utslippstillatelser oppdateres
22. Utrede mulighet for at renovasjonsgebyr kan inkludere levering av grovavfall og marint avfall
23. Regelmessig oppdatering av miljøsidene og publisering av miljørelaterte nyheter på kommunale hjemmesider
24. Aktiv bruk av media for å informere om kommunens miljøarbeid

2 Innledning

2.1 Bakgrunn

Harstad kommune utarbeidet i 2007 «Miljø- og klimaplan 2008-2011» og i 2009 «Energi- og klimaplan 2010-2013», med rullering hvert 4. år. I kommunestyrets vedtak om planstrategi 16-19 ble det vedtatt at de to planene skulle slåes sammen til én helhetlig plan, «Miljø- og energiplan for Harstad kommune 2017-2021».

Kommunens miljøplan skal utforme og synliggjøre en miljøprofil gjennom å definere miljømål innenfor aktuelle miljøutfordringer, samt foreslå strategier og tiltak for å nå disse målene. Miljøutfordringene i dag er i stadig økende grad knyttet til samfunnets struktur og virkemåte. Det er viktigere enn noensinne å tenke globalt og handle lokalt. Miljøfokuset rettes i stadig sterkere grad mot enkeltmenneskers handlinger og samfunnets utvikling, f. eks i forhold til forbruk av energi, varer og transport. Miljøtenkning og samfunnsutvikling må gå hand i hand – vi må derfor ha en bærekraftig samfunnsutvikling.

2.2 Formål

Formålet med Miljøplanen er

- å synliggjøre miljøutfordringer
- å tilrettelegge for og motivere til en mer bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet
- å gi kommunens ledelse, administrasjon og politikere en ramme og et redskap for prioriteringer av tiltak som kan bidra til en bærekraftig drift og utvikling av kommunen.

Miljøplanen skal være et forpliktende dokument som legger grunnlaget for prioriteringer og tiltak innen saker som berører eller vedrører miljøet.

3 Styringssignaler

Lovverk, stortingsmeldinger, NOU'er og planer m.m. på ulike myndighetsnivåer har vært styrende for hva vi har fokus på i Miljøplanen.

3.1 Styringssignaler fra statlige myndigheter

3.1.1 Lovgrunnlaget

Kommunen har en viktig rolle i arbeidet med å bedre miljøet og sikre en bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet. Gjennom Plan- og bygningsloven har kommunene ansvar for å sikre arealer og løsninger som støtter opp om nasjonale miljømål. Mange miljørelaterte oppgaver er lagt til kommunene både innenfor vilt- og fiskeforvaltningen, motorferdsel (dispensasjonsmyndighet), friluftsliv (blant annet sikring av arealer) og forvaltning av en del verneområder i medhold av Naturvernloven. Kommunen har dessuten plikter, ansvar og myndighet innen avfall og avløp, og driver helhetlig planlegging innenfor disse områdene. Kommunen har også plikt til å fremskaffe aktuell miljøinformasjon til sine innbyggere.

Kommunens *myndighet* følger direkte av lov eller delegering fra Miljøverndepartementet. På den andre siden er kommunen pålagt en rekke *plikter* innen miljøforvaltningen. De viktigste miljørelaterte lovene er:

- Fjelloven
- Forurensningsloven
- Friluftsløven
- Kulturminneløven
- Laks- og innlandsfiskloven
- Miljøinformasjonsloven
- Motorferdselloven
- Naturvernloven
- Plan- og bygningsloven
- Vann- og kloakkavgiftsloven
- Viltloven

Miljøinformasjonsloven gir alle borgere rett til opplysninger både fra offentlige myndigheter og fra private virksomheter om forhold som har betydning for miljøet. En forutsetning for at Miljøinformasjonsloven skal fungere etter sin hensikt er at innbyggerne bruker den aktivt.

Loven skal sette innbyggerne i stand til å:

- bidra til vern av miljøet
- beskytte seg mot helse- og miljøskade
- påvirke offentlige og private beslutningstakere i miljøspørsmål

3.1.2 Internasjonale føringer

Rammeverket for det internasjonale klimasamarbeidet er «FNs rammekonvensjon om klimaendring» (Klimakonvensjonen). Konvensjonen ble vedtatt i 1992 og er ratifisert av 195 parter.

Klimakonvensjonen har som langsiktig mål at konsentrasjonen av klimagasser i atmosfæren skal stabiliseres på et nivå som forhindrer en farlig og negativ menneskeskapt påvirkning på klimasystemet.

Kyotoavtalen ble ferdigforhandlet og vedtatt på partsmøtet under Klimakonvensjonen i Kyoto i Japan i desember 1997. Kyotoavtalen fastsetter bindende og tallfestede rammer for utslipp av klimagasser.

3.1.3 Nasjonale føringer

I *Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling av 5. juni 2007* var det en overordnet målsetting for det norske samfunnet at utviklingen skal være økonomisk, sosialt og økologisk bærekraftig. Grunnlaget for vedvarende bruk av naturen og dens ressurser skal bevares. Uttrykket bærekraftig utvikling ble lansert av Verdenskommisjonen for utvikling og miljø, den såkalte Brundtland-kommisjonen, som definerer det som *”en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillе sine”*.

En bærekraftig utvikling krever at vi må se våre handlinger i et generasjonsperspektiv og være nøye når vi treffer valg som setter varige spor og påvirker våre etterkommeres handlefrihet og mulighet til å dekke egne behov. Et grunnleggende prinsipp er derfor at vi må respektere naturens tålegrense og basere forvaltning og politikk på føre-var-prinsippet. Et kjent og godt slagord som beskriver denne tankegangen med få ord er: *”Tenk globalt – handle lokalt”*.

For å styrke og utvikle miljøvernpolitikken på lokalt nivå, vil regjeringen at kommunene skal utarbeide en miljøvernstrategi/Miljø- og klimaplan for kommunen som ledd i det løpende kommuneplanarbeidet:

I Stortingsmelding nr. 34 (2006-2007), «Norsk Klimapolitikk», har regjeringen foreslått følgende klimamål:

- Norge skal være karbonnøytralt i 2050
- Norge skal frem til 2020 påta seg en forpliktelse om å kutte de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 % av Norges utslipp i 1990.
- Norge skal skjerpe sin Kyoto-forpliktelse med ti prosentpoeng til ni prosent under 1990-nivå.

En tredelt strategi iverksettes for å nå målene: En bedre internasjonal klimaavtale, at Norge må bidra til utslippsreduksjoner i utviklingsland og at innsatsen for reduksjon av utslipp i Norge intensiveres. Her kommer kommunene inn som en viktig bidragsyter for å nå de nasjonale målene.

Landsstyret i KS vedtok 24.05.07 følgende uttalelse om kommunesektorens rolle i miljø og klimapolitikken: " Landsstyret i KS vil at kommunene og fylkeskommunene setter sine egne klimamål, og at Regjeringen legger opp til nye investeringstilskudd til infrastruktur som fremskynder miljø- og klimasatsing." Landsstyret nevner ENØK-tiltak, fjernvarme, fortetting av bo-, arbeids- og serviceareal, tilrettelegging for kollektivtrafikk og trygge gang-/sykkelveinett samt gode knutepunkter for overgang fra bil til kollektivtransport som aktuelle satsningsområder i kommunene.

«Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene» av 4. september 2009 gir følgende retningslinjer for klimaplanlegging i kommunene:

- Alle kommuner skal ha en energi- og klimaplan, eller en energi-/klima del i kommuneplanen.
- Planen bør inneholde bl.a. informasjon om kommunens klimagassutslipp, mål for utslippsreduksjoner og tiltak for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging.
- Planen skal rulleres hvert 4. år.

I *St.meld. 21 (2011–2012)*, «Norsk klimapolitikk», har regjeringen angitt følgende langsiktige mål:

- Innenfor Kyotoprotokollens første forpliktelsesperiode, vil Norge overoppfylle Kyotoforpliktelsen med ti prosentpoeng.
- Norge skal fram til 2020 påta seg en forpliktelse om å kutte de globale utlippene av klimagasser tilsvarende 30 % av Norges utslipp i 1990.
- Norge skal være karbonnøytralt i 2050.

I *St. melding 13 (2014-2015)*, «Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU», spisses utslippskravene ytterligere:

- Norsk klimapolitikk har som mål å bidra til utslippsreduksjon ute og hjemme slik at økning i global gjennomsnittstemperatur ikke overskrider 2-grader. Målsettingen er innen 2030 å kutte minst tilsvarende 40 % av utlippene i 1990.
- Det langsiktige målet er at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050.

3.1.4 Regionale føringer

Overordnet mål for energiforvaltningen i Troms er energieffektivisering, bærekraftig energiproduksjon og økt andel bruk av fornybar energi.

En bærekraftig energiforvaltning og redusert totalforbruk forutsetter også mål og strategier for gjenbruk og energigjenvinning. Troms fylkeskommune forholder seg til de nasjonale klimamålene og de nasjonale forventningene til regionalt nivå om at det blir tatt hensyn til klimautfordringene og energimålsettingene i planleggingen.

Dette betyr at det legges til rette for redusert energiforbruk og klimagassutslipp, energieffektivisering, utbygging av fornybar energi og tilpasning til klimaendringene. I omstillingen er det viktig å bruke mulighetene til ny næringsutvikling, og skape grønn konkurransekraft, slik St. meld 13 slår fast. En del klimatiltak vil ha positive virkninger utover å redusere utslipp av klimagasser, og bidra til bedre nærmiljø med positiv folkehelseeffekt.

3.1.5 Kommunale føringer

Gjeldende kommuneplanen for Harstad kommune 2009-2025 «*Ved egne krefter*» har som visjon at:

Harstad skal være en attraktiv by hele livet innen 2025. Harstad skal prioritere kreativitet og verdiskaping. Harstad skal ha en stedsutvikling med gode by - og miljøkvaliteter samt et samordnet og bærekraftig areal- og transportsystem. Sjøen gir steds karakter og historisk identitet som skal bevares og styrkes, spesielt i forhold til sentrum.

I kommuneplanen ble det satt fire hovedmål:

- Befolkningsvekst
- Aktiv næringspolitikk
- Miljøbyen Harstad
- «Fra vugge til grav»

Alle fire mål inneholder elementer innen miljø, men størst miljøfokus er det i miljømålet «Miljøbyen Harstad» med satsing på en bærekraftig og livskraftig kommune. Miljøvennlig byutvikling, integrert miljøpolitikk og sikring av fellesinteresser er viktige faktorer.

Harstad kommune sluttet seg i K-sak 98/1998 til *Fredrikstad-erklæringen*. I erklæringens to første punkter heter det:

”Vi er kommuner, fylkeskommuner og organisasjoner som vil ta ansvar for at norske lokalsamfunn bidrar til en bærekraftig samfunnsutvikling og som derfor slutter oss til denne erklæringen. Vårt mål er

- en bærekraftig samfunnsutvikling som sikrer livskvalitet og livsgrunnlag både i dag og for kommende generasjoner, og
- at aktivitetene i våre lokalsamfunn skjer innenfor naturens bæreevne både lokalt og globalt og at vi derfor ønsker å redusere ressursforbruket og miljøbelastningen.”

Kommunestyret i Harstad vedtok følgende langsiktige miljømål for Harstad havn i K-sak 198/2005:

- De lokale kildene til forurensning i havneområdet skal stoppes eller avgrenses så langt som mulig.

- Det skal ikke være forbundet med human helse å være i kontakt med vannet i indre havneområde i Harstad.
- Kostholdsrådene (fra Mattilsynet) skal oppheves.

Langsiktig strategi for å nå målene ble også vedtatt: "Harstad kommune skal forvalte land og sjø i sammenheng på en slik måte at tiltak og virksomhet i strandsonen skal vurderes med hensyn til konsekvenser for utenforliggende område i sjø."

Harstad kommunes Virksomhetsplan 2017-2020 har også satt resultatmål for miljø. Det overordnede miljømålet om bærekraftig utvikling skal nås ved å fokusere på følgende:

- bedre livskvalitet og opprettholde biologisk mangfold
- bærekraftig ressursforvaltning og samfunnsutvikling
- lokal reduksjon av energiforbruk og klimagassutslipp
- bærekraftig produksjon og forbruk

4 Handlingsprogram i tidligere Miljø- og klimaplan og Energi- og klimaplan

Miljø- og klimaplan 2008 – 2011 inneholdt mål, strategier og tiltak, med ansvarsfordeling og kostnadsestimat. Mange av disse tiltakene er blitt gjennomført som planlagt, men en del er gjenstår fortsatt. Mange av tiltakene er ikke lenger aktuelle, og fjernes derfor fra handlingsplanen.

Nr	Tiltak	Status	Kommentar
1	Rullere transportplan fra 1995.	Ikke gjennomført	Ikke lenger aktuelt
2	Utarbeide oversikt/temakart over eksisterende gang- og sykkelveier i kommunen som grunnlag for planlegging av et sammenhengende gang- og sykkelveinett.	Gjennomført	
3	Utarbeide oversikt/temakart over etablerte snarveier og på sikt ta disse inn i reguleringsplaner.	Ikke gjennomført	
4	Utarbeide oversikt/temakart for grøntområder i sentrum.	Gjennomført	
5	Opparbeide friområder på arealer som er regulert til dette formål, f.eks. p-plassen foran kinoen.	Ikke gjennomført	
6	Viktige naturområder innarbeides i kommuneplanens arealdel med tanke på hvor planlagte industriområder/tomter kan legges ut.	Gjennomført	
7	Tilrettelegge tursti tilgjengelig for alle langs Bergselva.	Gjennomført	
8	Kartlegge klimautfordringer/lage klima-ROS for Harstad.	Gjennomført	
9	Utarbeide klimaregnskap for Harstad.	Gjennomført	Gjennomført i 2010 ifm. utarbeidelse av Energi- og klimaplan. Bør gjennomgås på nytt.
10	Miljøvennlig bilpark ved revidering av kommunens leasingavtale. En større del av kommunens bilpark skal bruke miljøvennlig drivstoff.	Ikke gjennomført	Innkjøp av elbiler vurderes neste gang bilparken skal fornyes
11	Etablere et telefon-/videokonferanse-/multimediarom på rådhuset.	Gjennomført	
12	Krav om bruk av lavenergiløsninger og miljøvennlige energifleksible løsninger i kravspesifikasjoner for prosjektering, utførelse og drift av nye kommunale bygg.	Gjennomført	Følger forskriftskrav
13	100% prosjektstilling til enøkprosjekter.	Ikke gjennomført	Ikke aktuelt
14	Forprosjekt utredning av energieffektivisering og konvertering i kommunale bygg og anlegg (forutsetter at tiltak 13 gjennomføres).	Ikke gjennomført	
15	Forprosjekt utredning av mulige prosjekter for anlegg for nærvarme, fjernvarme og varmeproduksjon (forutsetter at tiltak 13 gjennomføres).	Gjennomført	
16	Etablere gode og mange nok sykkelparkeringsplasser ved kommunale arbeidsplasser og skoler.	Ikke gjennomført	Ivaretas
17	Fase ut oljebaserte fyrkjeler i kommunale bygg.	Gjennomført	Erstattet med fjernvarme
18	Oppfølging av foreslåtte miljøtiltak fra prosjektet "Planlegging av miljøtiltak i indre havn Harstad".	Gjennomført	
19	Utarbeide et aktsomhetskart hvor det kan forventes å finne forurenset grunn, der det må tas spesielle hensyn i forbindelse med terrenginngrep og arealplanlegging.	Ikke gjennomført	
20	Definere geografisk virkeområde for Forurensningsforskriften kapittel 1 om nedgravde oljetanker, og at forskriften også skal gjelder tanker under 3200 liter i tettbygde strøk.	Ikke gjennomført	Ikke aktuelt

21	Etablere oljetankregister.	Ikke gjennomført	
22	Årlig annonsering av lokal forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner i lokalavisen og på kommunens hjemmeside.	Ikke gjennomført	
23	Vurdere innføring av lokal vedtekt som hjemler gebyrlegging ved ulovlig brenning av avfall.	Ikke gjennomført	
24	Etablere stasjoner og rutiner for kildesortering i alle kommunale bygg - matavfall, brennbart, papir, drikkekartong, glass/metallemballasje, ikke brennbart, EE-avfall og farlig avfall.	Ikke gjennomført	
25	Evaluere og revidere interne rutiner for oppfølging av forsøplingssaker.	Gjennomført	Rutinene oppdateres jevnlig.
26	Vurdere innføring av lokal forskrift for gebyrlegging ved brudd på politivedtektene.	Ikke gjennomført	
27	Avsette midler til oppfølging av forsøplingssaker.	Gjennomført	
28	Årlig kampanje mot forsøpling i samarbeid med byens næringsliv.	Gjennomført	"Hold Harstad Ren", gjennomført 2008-2010
29	Kommunens miljørådgiverstilling økes fra 50 % til 100 %.	Gjennomført	
30	Etablere, utvikle og publisere nettstedet Miljøstatus i Harstad.	Ikke gjennomført	Ikke aktuelt - kommunal hjemmeside og Facebook brukes i stedet.
31	Miljøinformasjonsfolder til innbyggerne når nettstedet "Miljøstatus i Harstad" er klart.	Ikke gjennomført	Ikke aktuelt - kommunal hjemmeside og Facebook brukes i stedet.
32	Tjenestebeskrivelse for miljøtjenester utformes og vedtas.	Gjennomført	
33	Markedsføring av Miljøfyrtårn-ordningen for private bedrifter og kommunale enheter i Harstad.	Ikke gjennomført	
34	Årlig temamøte om miljø i kommunestyret hvor miljøstatus og miljøutfordringer settes på dagsorden.	Ikke gjennomført	Kommunestyret bør regelmessig informeres om miljøstatus og miljøproblemer

5 Hva gjør vi?

Harstad kommunes miljøvisjon eller overordnede miljømål er at Harstad skal utvikles i en bærekraftig retning:

Harstad skal ha en utvikling som tilfredsstillers dagens behov uten å ødelegge for fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillere sine behov.

Dette er i tråd med Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling: *”den overordnede målsettingen for det norske samfunnet og verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økonomisk, sosialt og økologisk bærekraftig. Grunnlaget for vedvarende bruk av naturen og dens ressurser skal bevares.”*

For å nå miljøvisjonen om at utviklingen i Harstad kommune skal gå i en mer bærekraftig retning, er det med utgangspunkt i aktuelle lokale utfordringer, styringssignaler fra sentrale og fylkeskommunale myndigheter, samt kommunens ambisjoner på miljøområdet, valgt ut fire fokusområder som Miljøplanen vil konsentrere seg om.

De fire fokusområder i Miljøplanen er

1. Samfunnsutvikling og ressursforvaltning
2. Klima og energi
3. Avfall og forurensning
4. Miljøinformasjon

5.1 Fokusområde 1: Samfunnsutvikling og ressursforvaltning

5.1.1 Miljøvennlig byutvikling

De siste årene har man sett en sentraliseringstendens når det gjelder bosettingsmønstre i Norge. Folk flytter fra distriktene til byene. Dette er også situasjonen i Harstadregionen, der befolkningstallet i sentrumsnære områder stiger jevnt. En slik utvikling vil, i store trekk, kreve flere boliger, mer transport, flere arbeidsplasser og større handels- og servicetilbud: en utvikling som krever planlegging gjennom en langsiktig strategi for arealdisponering.

I desember 2016 vedtok Harstad kommune Kommunedelplan for Harstad sentrum. Målsetningen med planen er å møte befolkningsveksten med god byutvikling, i form av flere arbeidsplasser og flere boliger i sentrum, samt å tilrettelegge bedre for gående, syklende og kollektivtrafikk. For å oppnå dette må vi utvikle en tettere by. Etter en gjennomgang av arealsituasjonen i sentrum er det samlet estimert ca. 103.000 m² med ledig areal. Dette inkluderer både kontor- og butikkareal og annet åpent/brakkliggende areal og overflateparkering. Byutvikling bør derfor i hovedsak skje gjennom fortetting og mer effektiv utnyttning av arealene innenfor sentrumssonen. Bevisst plassering av infrastruktur, virksomheter og boliger i forhold til hverandre kan redusere transportbehovet og bidra til renere luft og mindre støy. Miljøvennlig byutvikling er god byutvikling.

Gjentatte målinger av luftkvalitet i sentrumsområdet viser at Harstads mest luftforurensede punkt befinner seg i en rundkjøring midt i bysentrum. Realiseringen av Harstadpakken vil føre mye av gjennomgangstrafikken utenom sentrum. Dette vil bedre luftkvaliteten, samtidig som det åpnes for å omforme dagens veistatus til gatestatus. Dette vil samlet gjøre sentrum til et mer fotgjengervennlig område.

Fortetting er en forutsetning for å redusere transportbehovet, og vil gi et bedre grunnlag for utvikling av kollektivtransporttilbudet, samt tilrettelegging for gående og syklende. Fortetting i stedet for fortsatt byspredning bør være et mål dersom Harstad skal utvikles i en bærekraftig retning.

5.1.2 Miljøvennlige reiser

Biltrafikken i Harstad er stor – og den øker. I forbindelse med Harstadpakken er det gjennomført omfattende undersøkelser og trafikktellinger. Sammen med nasjonale modeller for trafikkberegning gir disse undersøkelsene et godt og reelt bilde av hvordan trafikken er i Harstad, og hvordan den vil utvikle seg i fremtiden. Alle piler peker én vei – og det er opp. Trafikken i Harstad øker, og vi må ta grep for å ta vare på sikkerheten og miljøet.

Veitrafikk, og spesielt personbiler, står for cirka 50 % av de direkte klimagassutslippene i Harstad (SSB). Veitrafikk forårsaker dessuten lokal luftforurensning i form av svevestøv og avgasser, samt støyproblemer og økt risiko for ulykker. Biltransport er også knyttet til høyt arealforbruk for bygging av infrastruktur som veier og parkering, ofte på bekostning av areal til gange, sykling og grøntarealer. Fremkommelighet med bil i byen er også et problem, og med forventet økning i veitrafikken, vil problemene forverres. Kjøkjøring bidrar, i større grad enn trafikk i fin flyt, til forurensning.

Satsing på miljøvennlig transport bidrar til et bedre nærmiljø i form av større trygghet, færre biler på veiene og færre parkerte biler i gater og byrom. Ved å la privatbilen stå på korte turer og daglige arbeidsreiser, får vi bedre helse og trivsel som kan bidra til redusert sykefravær og høyere

produktiviteten. Økt bruk av sykkel, gange og kollektivtransport vil lette trykket på dagens vegsystem og bedre forholdene for dem som virkelig trenger å bruke veiene, bl.a. varetransporten. Færre biler i sentrum gir dessuten muligheter for et grønnere, triveligere og mer levende sentrum.

Erfaringer fra pilotarbeid i miljøvennlig byutvikling har vist at for å fremme bruk av miljøvennlige reiser må behovet for bruk av privatbil reduseres gjennom bedre tilrettelegging av kollektivtransport og bruk av gange og sykkel, og samtidig bør det legges større begrensninger i bruk av privatbil i sentrum gjennom f.eks. en mer restriktiv parkeringspolitikk og/eller for eksempel veipricing, bomring eller lignende³.

Harstadpakken

Trafikken på Rv 83 gjennom Harstad sentrum er stor, noe som fører til problemer for trafikkavviklingen og er en vesentlig årsak til forurensing i bykjernen. I tillegg er transportsystemet i Harstad i liten grad tilrettelagt for kollektivtrafikk, gående og syklende. Statens Vegvesen, i samarbeid med Harstad kommune og Troms fylkeskommune, har samlet en rekke tiltak og løsninger i den såkalte Harstadpakken. Tiltakene i Harstadpakken har en samlet kostnad på 2,5 mrd. kroner (des. 2016), finansiert av stat, fylkeskommune, kommune og bompenger.

Harstadpakkens hovedmål er å redusere gjennomgangstrafikken i sentrum, bedre kollektivtilbudet og gang- og sykkelvegnettet, samt å øke fremkommelighet og sikkerhet på veiene. Dette skal blant annet oppnås ved å bygge en avlastningstunnel mellom Sama og Seljestad. Tunnelen skal redusere trafikken i sentrum med anslagsvis 40 % av dagens nivå, noe som medfører en reduksjon av støy- og støvproblemer som er knyttet til trafikken. Mindre gjennomgangstrafikk i sentrum vil også ha en positiv effekt for framkommeligheten for den trafikken som nødvendigvis må gå i sentrum, i tillegg til at det skaper et mer attraktivt miljø for gående og syklende. Med bedre gang- og sykkelveger vil flere kunne gå eller sykle. Den planlagte tunnelen skal i tillegg redusere trafikken i øvre bydel med 20 %, og bedre forholdene for beboere og de som ferdes i disse områdene.

I Harstad er det et stort potensiale i utvikling av kollektivløsningene. Det kan i den sammenheng nevnes at i en reisevaneundersøkelse⁴ som ble foretatt i Harstad i 2009, kom det fram at bare 4,6 % av turer gjennomføres med buss. Reisemiddelfordelingen for samme periode i Tromsø viser at buss utgjør 12,5 % av turer. For landet generelt er tallet litt lavere; 8 % av turer gjennomføres med kollektivtransport.

En utvikling av kollektivtrafikken med buss i Harstad vil omfatte både tilrettelegging av vegsystemene og bedring av øvrige rammebetingelser for drift av busstransport i Harstad. Harstadpakken tar høyde for denne problematikken og innfører en rekke tiltak for å bedre kollektivtilbudet i Harstad, bl.a. oppgradering av rutemønsteret, flere avganger, bedre korrespondanse mellom buss og ferge, og etablering av et sanntidssystem som viser når neste buss kommer. Et bedre busstilbud vil legge til rette for at flere i Harstad kan bruke buss fremfor bil.

³ Miljøvennlige arbeidsreiser – Erfaringer og anbefalinger fra pilotarbeid (T1464/2007)

⁴ RVU 2009 for Tromsø og Harstad, hovedresultater, Sintef teknologi og samfunn. 2009.

Gang- og sykkelveinett

Et godt utbygd gang- og sykkelveinett tilrettelegger for miljøvennlige og helsebringende reiser mellom hjem og skole, barnehage og jobb. Samtidig tilrettelegger det for mindre bruk av energikrevende og forurensende kjøretøy, og dermed bedre luftkvalitet, mindre støy og lavere klimagassutslipp. Økt bruk av gange og sykkel vil gi gevinster i form av bedre helse i befolkningen og økt sikkerhet i forhold til ferdsel langs motorisert vei. En utredning fra Transportøkonomisk Institutt viser bl.a. at overgang fra bil til sykkel og/eller gange til jobb for en person, sparer samfunnet for 30.000 kroner⁵ grunnet reduserte kostnader for parkering, luftforurensning og støy, samt reduserte helsekostnader. En satsning på utbedring av sammenhengende gang- og sykkelveinett er en investering i både miljø, trafiksikkerhet og helse, og er altså god samfunnsøkonomi.

Per i dag er ikke gang- og sykkelveinett bundet sammen til et helhetlig og sammenhengende veinett. Det er fortsatt mange strekninger som mangler gang- og sykkelvei i kommunen. I forbindelse med Harstadpakken skal det bygges mer enn 30 kilometer med nye fortau, sykkelfelt og gang- og sykkelveger, i tillegg til å lage over- og underganger slik at gående og syklist slipper å krysse trafikkerte veier. For å kunne forsterke effekten av et utvidet sykkelveinett er det nødvendig med flere parkeringsplasser for sykkel i sentrumsområdet.

Parkering

Parkering kan brukes som et virkemiddel for å påvirke reisevaner. Reisevaneundersøkelser viser at folk velger alternative reisemåter når det er dyrt eller tungvint å bruke bil. Som en følge av sentrumsplanen utarbeides det nå en parkeringsstrategi. Hensikten med parkeringsstrategien er å oppnå en situasjon som oppleves god, men som samtidig følger overordnede mål om å bygge oppunder alternative transportformer.

Spesielt må arbeidsreiser i størst mulig grad tas på andre måter enn med bil. Luftmålinger viser at støvnivået er høyest i rushtiden. Langtidsparkerte biler i sentrum beslaglegger areal, uten nødvendigvis å bidra til økt handel/aktivitet i sentrum. Med etablering av kjøpesentre med lett tilgjengelig parkering rett utenfor sentrum, må man likevel sikre at også sentrumstilbudene er lett tilgjengelig for bilister for at sentrum fortsatt skal være konkurransedyktig. Gjennom parkeringsreguleringer kan kommunen styre tilgjengeligheten for ulike brukergrupper, og med det tilrettelegge for korttidsparkering og handlende i sentrum.

I dag er mye av det ubebygde arealet i sentrum parkeringsplasser. Store parkeringsplasser opptar arealer langs sjøfronten, som kunne vært utnyttet til andre formål for å gjøre byen vår mer levende og livskraftig, som grøntarealer, lekeplasser, næringslivsformål, kulturformål og boligformål. En tettere by er en mer miljøvennlig by. Det må i den pågående parkeringsstrategien utarbeides et parkeringssystem som både sikrer lett tilgang til sentrumstilbudene, men også regulerer hvilke områder som kan brukes til langtidsparkering, spesielt overflateparkering. Reduksjon av overflateparkering i sentrum vil kunne styrke et markedsgrunnlag for etablering av mer konsentrert parkering i fjellanlegg eller parkeringshus.

⁵ TØI rapport 567/2002: Gang- og sykkelvegnett i norske byer

5.1.3 Grøntområder og friluftsliv

Grønne områder er viktige momenter i opplevelsen av kvalitet og trivsel i omgivelsene man bor og oppholder seg i, og er også svært viktige for barns mulighet for lek og utfoldelse. Grøntområder er også viktig for helse og for det biologiske mangfold. Harstad kommune har mange verdifulle friluftsområder, og det er kort vei fra boligområdene til naturen. Harstad kommune gjennomfører for tiden et arbeid med kartlegging og verdisetting av de forskjellige friluftsområdene i kommunen. Formålet er å sikre viktige friluftsområder mot utbygging, og tilrettelegge bedre for bruk der det er hensiktsmessig.

Grønne områder er også viktig i bykjernen. Harstad sentrum har mange store, ufullstendig og dårlig utnyttede byrom. Parker er preget av dårlig oppgradering og med mange barrierer. Byrommene er ufullstendige og oppleves som store og dårlig organiserte. De grønne områdene som finnes er under stort press for nedbygging, og ikke alle områder som er regulert til grøntareal er opparbeidet i henhold til formålet. De grønne områdene i byen utgjør i stor grad minstekrav til barn og unges leke- og oppholdsarealer. Manglende, for dårlige, for små eller for få grøntområder skaper dermed problemer ved alternativ utnyttelse av bestående bygningsmasse når for eksempel næringsbygg skal gjøres om til boligformål.

Grøntområdene og trærnes evne til å «fange opp» nedbør, støv, vind og vær er viktige med hensyn til de klimaendringer som varsles. Når trær og annen vegetasjon erstattes av harde flater og bygninger, reduseres området evne til å regulere vann og holde på vegetasjon og masser. Det kan oppstå vindtunneler. Fortetting må også derfor gjøres på en slik måte at man likevel beholder tilstrekkelig grøntarealer.

Enkelte tomter som i dag er regulert til park eller grøntområde benyttes i praksis til parkering. Mange av disse områdene som i dag brukes som parkeringsplasser kan på kort sikt løftes opp med relativt enkle midler, f.eks. ved å etablere gressplen eller plassere flere benker. Det bør plasseres stein eller gjerde ved inngangen til områdene for å forhindre at de brukes til ulovlig parkering. Når slike områder beplantes, bør en fortrinnsvis bruke lokale plantesorter. Lokale sorter vil på sikt være billigere og kreve mindre vedlikehold enn importerte sorter, samt at en unngår å spre fremmede arter i naturen.

Det må gjennomføres en kartlegging av aktuelle tiltak for hver enkelt fri- og grøntområde i byen. For å unngå at friområdene på nytt forfaller og blir brukt til parkering, avfallsdeponering mv. er det viktig at beboerne i de forskjellige områdene har eierskap til prosjektet. Opparbeiding av grøntområdene bør derfor foregå i samarbeid med aktuelle nabolag og velforeninger.

Stien langs sjøen

Stien langs sjøen er et privat initiert pågående prosjekt som ivaretar mange av prinsippene for miljøvennlig byutvikling. Den skal tilrettelegges for «alle», innbyr til aktivitet og gir naturopplevelser og blir en alternativ ferdselsåre for gående og syklende. Prosjektet er startet opp og det er etablert gangsti fra Trondenes til Essotomta i Samasjøen. Med sentrumsplan og Harstadpakken vil det nå bli mulig å realisere prosjektet gjennom sentrum, gjennom Kaarbø-området, Seljestad og Harstadbotn. Traseen gjennom Harstad sentrum er fastsatt i sentrumsplanen og kommuneplanens arealdel, og denne skal hensynstas i alle videre utbyggingsprosjekter. Realisering av Stien langs sjøen blir det

viktigste enkelttiltak for å oppnå en helhetlig tilgjengelighet av sjøfronten gjennom det aktuelle området.

Bynære friluftsområder

Ved eventuell fremtidig frigivelse av forsvarets områder på Stangnes og Trondenes bør kommunen være forberedt og ha styring med utviklingen av disse områdene. Forsvarets områder kan være veldig aktuelle som bynære friluftsområder ved sjøen, og åpner for turliv, bading og båtaktivitet fremfor nye store boligområder som lett fører til privatisering av strandsonen (jfr. allemannsretten)⁶.

5.1.4 Biologisk mangfold og natur

Naturmangfoldloven⁷ er den viktigste loven som omhandler natur i Norge. Lovens formål er at naturen med den biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold tas vare på ved bærekraftig bruk og vern.

Naturmangfoldlovens prinsipper må legges til grunn i alle offentlige beslutninger og vedtak som berører naturmangfoldet. Det vil si at kommunen, og andre offentlige myndigheter, må innhente informasjon om et økosystem og dets arter, og vurdere hvilken påvirkning et tiltak vil ha på naturen, før man fatter et vedtak. I tilfeller der det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap, skal kommunen fatte vedtak etter «føre-var-prinsippet».

Harstad-området har en variert sammensetning av naturtyper. Den geografiske plasseringen mellom den vintermilde ytterkysten og de vinterkalde indre fjordstrøk/innlandet, gir et gunstig lokalklima som gjør at en rekke planter har sin nordgrense på verdensbasis i Harstadregionen. Tidligere registreringer viser et artsmangfold på over 130 plantearter. Det er ellers gjort registreringer av vilt (1999), ferskvannsfisk (1999) og vegetasjon (2000-2002).

Artsdatabanken utarbeider Norsk rødliste for arter, som er en oversikt over utrydningstruede arter i Norge. Artene kategoriseres ut ifra hvor truede de er, fra «kritisk truet» til «nær truet». Det er ingen kritisk truede arter i Harstad, og kun få sterkt truede arter (bl.a. skaftmelde, uer, krykkje, makrellterne og vipe). Elvemusling,

⁶ LOV-1957-06-28-16: Lov om friluftslivet (friluftsløven).

⁷ LOV-2009-06-19-100: Lov om forvaltning av naturens m

hettemåke, hornedykker, storspove og ål er blant artene som er vurdert som sårbare i Harstad.

Verneområder og viktige naturtyper

Tre områder i Harstad er vernet som naturreservater: Kvannesvannet, Froholman og Sundsvollsundet naturreservater. I tillegg har vi tre landskapsvernområder med dyrelivsfredning: Laugen, Flatøya og Steinavær landskapsvernområder, som alle forvaltes av Fylkesmannen i Troms. Vi har dessuten to områder som er foreslått vernet av Fylkesmannen; Ramneberget i Sørvik og Lakselia-Ryggelia på Grytøy. Storvann Syd og Svarvannvassdraget er vernet i Verneplan II for vassdrag.

Noen naturtyper er spesielt viktige for det biologiske mangfoldet. Viktige naturtyper er gjerne spesielt artsrike, er levested for rødlistearter eller har en spesiell funksjon for enkelte arter. Mange forekomster av viktige naturtyper befinner seg innen verneområder, men de fleste ligger utenfor. I Harstad kommune har vi 124 områder med svært viktige, viktige eller lokalt viktige naturtyper (se Figur 1: Viktige naturtyper i Harstad)⁸. Områder vurdert som «viktig naturtype» må hensynstas spesielt i arealplanlegging. Viktige naturtyper, friluftsområder mv. er derfor lagt inn i kommunens arealplan som hensynsområder.

Det er stort sett bare i fjellområdene det finnes såkalte inngrepsfrie områder i kommunen og kystlinjen i bynære strøk er i stor grad utbygd til bolig- og næringsformål. Harstad kommune har derfor en utfordring i å ta vare på de viktigste gjenstående bynære naturområdene, spesielt i strandsonen, både av hensyn til bevaring av biologisk mangfold og ikke minst for å sikre skoler, barnehager og innbyggere muligheten til å drive rekreasjon og friluftsliv i nærområdet.

Figur 1: Viktige naturtyper i Harstad

Fremmede arter

Fremmede arter er planter og dyr som innføres i områder der de ikke hører hjemme. Mange av de fremmede artene trives godt, og fortrenger våre hjemlige arter. I tillegg til å utgjøre en trussel for naturmangfoldet, kan fremmede arter utgjøre en helserisiko og medføre store kostnader for samfunnet.

Den mest utfordrende fremmede arten i Harstad kommune er tromsøpalmen (*heracleum persicum*). Arten spres lett og kan danne store bestander, og vil dermed kunne fortrenge lokale arter. Tromsøpalmen er en såkalt «svartelistet» art, og utgjør en «svært høy risiko» for stedegent naturmangfold⁹. Plantesaften til tromsøpalmen er giftig og kan utgjøre en helserisiko. Arten har flere etablerte forekomster på forskjellige steder i kommunen. Uten kontroll vil planten fortsette å spre seg og det er ikke utenkelig at den etterhvert vil kunne overta sentrale grøntområder. Det er allerede godt etablerte bestander langs St. Olavs Gate og langs Fylkesvei 867 retning Ervika; i tillegg finnes det flere mindre bestander mange steder i Harstad by.

Tiltak for fjerning av planten er både tids- og ressurskrevende, men fullt mulig å realisere. Flere kommuner i Nord-Norge har iverksatt forskjellige tiltak for å begrense og fjerne arten, felles for alle

⁸ www.miljostatus.no/kart

⁹ Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, 2012.

tiltak er at tidsperspektivet strekker seg over flere år. Harstad kommune må «feie for egen dør» og stå for systematisk fjerning av tromsøpalmen på alle kommunale eiendommer, og spesielt i barnehager. I tillegg bør det frontes en lokal kampanje mot tromsøpalmen, hvor det iverksettes tiltak for bekjempelse av arten i Harstad kommune. En slik kampanje bør gjennomføres i samarbeid med lokale lag og foreninger.

5.1.5 Vannforvaltning

For å få til et løft for vannmiljøet valgte Norge, gjennom EØS-avtalen, å slutte seg til EUs vanndirektiv. Vanndirektivet setter konkrete mål om miljøforbedringer og legger rammene for hva som er god vannforvaltning. For å sikre gjennomføringen av vanndirektivet i Norge har myndighetene utarbeidet den norske vannforskriften.

Et viktig formål med vannforskriften er å sikre en mer helhetlig og økosystembasert vannforvaltning i Norge ved utarbeiding av helhetlige, sektorovergripende, regionale vannforvaltningsplaner og tiltaksprogrammer i henhold til vanndirektivet.

Vannforskriften deler landet i vannregioner med én fylkeskommune som vannregionmyndighet i hver vannregion. Avgrensningen av vannregionene er basert på naturfaglige kriterier og følger vannskillene, slik at de tar utgangspunkt i hele nedbørfelt med tilhørende kystzone. Hver vannregion er igjen delt inn i flere vannområder. Harstad kommune ligger i vannregion Troms, og i vannområde Harstad-Salangen.

Alle vann, vassdrag og kystvann i Norge er delt inn i geografisk avgrensede vannforekomster. For hver vannforekomst har man definert hva som er "Svært god miljøtilstand", som skal tilsvare tilnærmet naturtilstand. Vannforskriften legger opp til at det settes miljømål for vannforekomstene. Det generelle målet er at alle vannforekomster minst skal opprettholde eller oppnå «god tilstand» i tråd med nærmere angitte kriterier. Miljømålene skal nås i løpet av 6 år, altså før utgangen av 2021.

Regional forvaltningsplan for vannregion Troms ble vedtatt av fylkestinget i 2015, og godkjent av Klima- og miljødepartementet i juni 2016. Gjennomføring er fra 2016 til 2021, med krav om at alle tiltak skal være igangsatt innen utgangen av 2018 og miljømålene skal være nådd innen utgangen av 2021. De fleste vannforekomstene i Harstad kommune har god eller svært god miljøtilstand, med visse unntak. Bl.a. oppnår Kasfjordvatn moderat miljøtilstand, mens øvre del av Bergselva oppnår dårlig miljøtilstand. For vannforekomster med moderat, dårlig eller svært dårlig miljøtilstand må det iverksettes tiltak for at de skal oppnå god eller svært god miljøtilstand.

5.1.6 Mål, strategier og tiltak fokusområde 1

Mål for fokusområde 1: Bærekraftig samfunnsutvikling og ressursforvaltning

Hva må vi lykkes med? (kritiske suksessfaktorer/strategier)

1. Harstad planlegges og utvikles i henhold til prinsipper om miljøvennlig byutvikling. Fortetting fremfor byspredning

2. Flest mulig innbyggere skal kunne velge å bruke kollektivtrafikk, gå eller sykle trygt til og fra skole, arbeid og fritidsaktiviteter
3. Kollektivtrafikken styrkes og antallet kollektivreiser økes med 5 % innen 2020
4. Privatbilbruk i sentrum reduseres
5. Grønt- og friområder i byen sikres og utvikles
6. Viktige naturområder og naturtyper skal bevares
7. Hindre/begrense spredning av fremmede arter

Tiltak

1. Prioritering og gjennomføring av tiltak som sikrer myke trafikanter i Harstadpakken
2. Etablering av flere sykkelparkeringsplasser i sentrum
3. Etablering av tilstrekkelig med sykkelparkeringsplasser ved kommunale arbeidsplasser og skoler
4. Gjennomføre en ny reisevaneundersøkelse
5. Kartlegging og verdisetting av fri- og grønt områder i kommunen
6. Kartlegge etablerte snarveier og barnetråkk og ta disse inn i arealplan
7. Forekomsten av tromsøpalme i Harstad kartlegges og aktuelle tiltak vurderes
8. Innbyggere informeres om fremmede arter og hvordan forhindre spredning
9. Oppfølging av Vannforskriften

5.2 Fokusområde 2: Klima og energi

5.2.1 Menneskeskapte klimaendringer

Ifølge FNs klimapanel har økende utslipp av CO₂ og andre klimagasser fra blant annet kraftproduksjon, industri, jordbruk, biler og fly bidratt til at atmosfærens innhold av CO₂ er høyere enn noen gang de siste 800 000 år. Økt konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren forsterker drivhuseffekten som gjør at verden blir varmere. Mye av den energien som har blitt samlet i klimasystemet og klimagassene som er sluppet ut, har blitt tatt opp i havet og i vegetasjon på land. Dette virker som en buffer på den globale oppvarmingen. Men når havet tar opp CO₂ blir det samtidig surere. Ifølge FNs klimapanel har verdenshavene allerede blitt 26 prosent surere siden starten på den industrielle æra. Havforsuringen påvirker igjen mange organismer som lever i havet, og kan på sikt få store konsekvenser for økosystemer og dermed også for fiskeriene.

Virkningene av klimaendringene kan bli at ekstremvær som flom, hetebølger og tørke skjer oftere og med høyere intensitet. Utsatte landområder vil oversvømmes og kan gå tapt når havnivået stiger. Beregnet havnivåstigning i Harstad i 2050, relativt år 2000, er på 9 – 31 cm. For år 2100 er havnivåstigningen anslått til 43 – 98 cm¹⁰. Naturen og mange arter påvirkes. Klimaendringene endrer levede grunnlaget for mange, blant annet gjennom svekket matsikkerhet og at enkelte sykdommer spres raskere.

5.2.2 Klimagassutslipp i Harstad kommune

Cicero (senter for klimaforskning) og Transportøkonomisk institutt har beregnet at kommunene kan kutte opp til 15 % av Norges totale klimagassutslipp¹¹ gjennom energieffektivisering i egne bygg, omlegging til miljøvennlig oppvarming, mer miljøvennlig transport og å bruke avfall til energiproduksjon. Norske kommuner eier cirka 25 % av alle næringsbygg i Norge, og står for 1/3 av energibruken i norske næringsbygg. Ifølge ENOVA bruker kommunene cirka 4 milliarder kr årlig i energibruk i egen bygningsmasse.

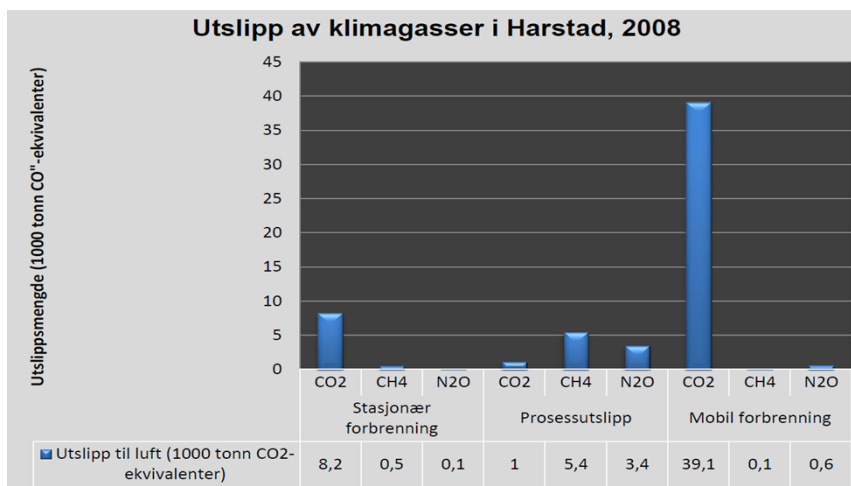
Energibruk og utslipp av klimagasser henger nøye sammen. Utslippet av klimagasser til luft er vist på Figur 2¹². Mengden utslipp er vist i form av CO₂-ekvivalenter og fordelt på 3 forbruksgrupper: stasjonær forbrenning, prosessutslipp og mobil forbrenning. Figuren viser utslipp av klimagassene CO₂ (karbondioksid), CH₄ (metan) og N₂O (dinitrogenoksid), og illustrerer hvor betydelige utslippene fra mobil forbrenning er.

Statistikkbanken hos SSB har ikke videreført oversikten over klimautslipp fra kommunene etter 2008/2009. Vi har derfor ikke oppdaterte tall, men forutsetter at hovedbildet for de senere årene er relativt uforandret, samtidig som vi antar at etableringen av fjernvarmeanlegget i Harstad by med stor grad av sannsynlighet har modifisert bildet noe.

¹⁰ Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2009: Havnivåstigning – Estimer av framtidig havnivåstigning i norske kystkommuner.

¹¹ 54 millioner tonn CO₂-ekvivalenter pr år (nasjonale klimataill for 2005, SSB)

¹² Lokal energiutredning 2013, Hålogaland kraft.

Figur 2: Utslipp av klimagasser i Harstad kommune fordelt på gass- og utslippstype.

Hovedkilden til de direkte klimagassutslippene i Harstad er altså veitransport, og vi har derfor en utfordring i å redusere disse. Statistikk viser at daglige tjeneste- og arbeidsreiser står for over 30 % av det totale antall personlige reiser (med bil, buss, tog, fly, sykkel, til fots) som foretas i Norge, og at cirka 65 % av disse foretas med personbil¹³.

Klimaregnskap

Siden SSBs statistikk for klimagassutslipp ble avsluttet i 2009 har det blitt vanskelig å beregne tilførsel av klimagasser til atmosfæren i en kommune. Det vil derfor også være vanskelig å måle effekten av eventuelle tiltak som gjennomføres for å redusere klimagassutslipp. Harstad kommune bør derfor få gjennomført en årlig beregning av klimagassutslipp i kommunen, også kalt et klimaregnskap. For å kunne måle effekten av eventuelle tiltak for reduksjon av klimagassutslipp må det utarbeides et klimaregnskap. Det er derfor viktig at Harstad kommune avsetter ressurser til å utvikle dette. Et klimaregnskap vil vise de viktigste kildene til klimagassutslipp i Harstad, og vise om eventuelle tiltak har gitt ønsket resultat.

For å få et godt bilde av Harstads totale utslipp av klimagasser, må vi også ta med de *Indirekte utslippene*. De indirekte klimagassutslippene er det som blir sluppet ut på andre steder, som følge av det vi forbruker, f. eks. maten vi spiser, klærne vi bruker, flyreiser vi gjennomfører, håndtering av avfallet vi produserer og mye mer. Ved å lage et klimaregnskap som inkluderer både det direkte og indirekte utslippet, kan vi få et mer nyansert og nøyaktig bilde på Harstads klimagassutslipp, og slik lettere kunne identifisere aktuelle innsatsområder, samt evaluere utviklingen over tid.

5.2.3 Transport

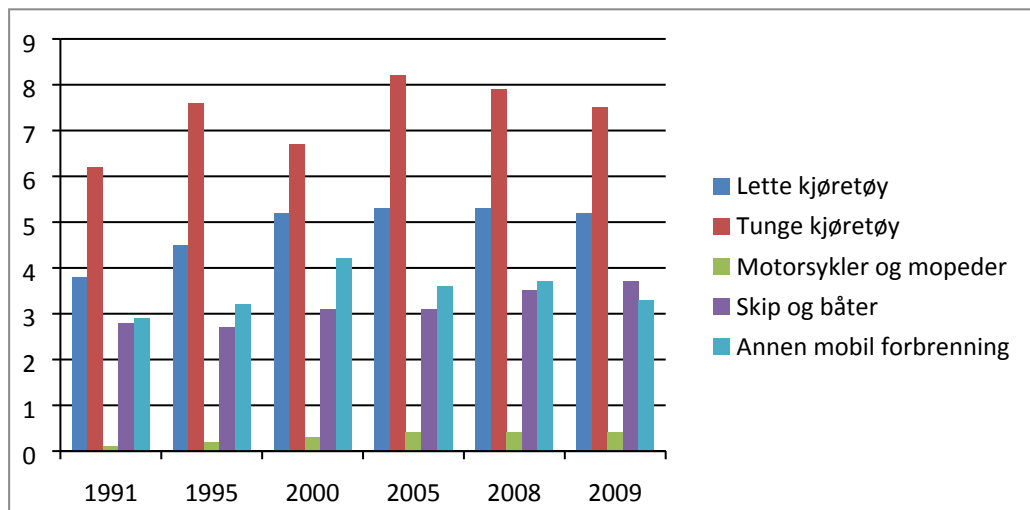
I kommunen kan 67 % av klimagassutslippene knyttes til mobile kilder. Av dette er veitransporten av gods og personer dominerende og står for nesten 83 % (se Figur 3: Fordeling av utslipp fra transportsektoren oppgitt i tonn CO₂ fra 1991 til 2009 i Harstad kommune.)¹⁴.

¹³ Miljøvennlige arbeidsreiser – MD, 2007

¹⁴ Tall fra SSB. Utslipp fra utenriks sjø- og luftfart er ikke inkludert i statistikken.

I kommunen er bebyggelsen samlet først og fremst i områdene nær Harstad sentrum, men den strekker seg også langs de viktigste veiene langs kysten til Trondenes, Sandtorg og Kvæfjord. Veien vestover til Kvæfjord er også mye brukt til Sortland. Bebyggelsen i øyriket er tettest på Grytøy og Bjarkøy. Det preger transportmønsteret og de mulighetene som finnes for utvikling av en by med god energi- og klimaprofil. Mulighetene for fortetting i Harstad sentrum er forholdsvis gode, noe som kan legge til rette for klimavennlige reisevaner.

En reisevaneundersøkelse fra 2009 viser at kollektivandelen i Harstad er forholdsvis lav, med 4,6 %. Som en kommune med forholdsvis få innbyggere og spredt bebyggelse har Harstad ikke optimale forutsetninger for at bildeling, slik det praktiseres i store byer, vil oppleves som et tilstrekkelig fleksibelt personbiltilbud i dag.

Figur 3: Fordeling av utslipp fra transportsektoren oppgitt i tonn CO₂ fra 1991 til 2009 i Harstad kommune.

Ladbare biler

Staten har som målsetting at norske utslipp av klimagasser skal kuttes med 40 % fra utslippsnivået i 1990 innen 2030¹⁵. Over halvparten av klimagassutslippene i Harstad kommune kommer fra veitrafikk, særlig personbiler. Økt bruk av elbiler er et nyttig virkemiddel for å nå målene for klimagassutslipp da elbiler har svært lave CO₂-utslipp¹⁶. Norske elbiler har spesielt lave utslipp, da så godt som all elektrisitet her i landet er fornybar. I tillegg virker elbiler positivt på lokal luftkvalitet da de har få eller ingen lokale utslipp av f.eks. NO_x. Det antas at en reduksjon i forurensende biltrafikk over tid vil påvirke folkehelsen i Harstad på en gunstig måte.

Harstad kommune ønsker derfor å tilrettelegge for økt bruk av ladbare biler, bl.a. gjennom etablering av flere ladestasjoner. Per desember 2016 var det 287 elbiler i Harstad kommune¹⁷, men det er kun to offentlige ladepunkt i Harstad som er tilgjengelige for allmennheten. Disse er plassert ved rådhuset i Asbjørn Selsbanes gate.

¹⁵ Stortingsmelding 13 (2014-2015) «Ny utslippsforpliktelse – en felles løsning med EU»

¹⁶ Union of Concerned Scientists, 2015: «Clean Cars from Cradle to Grave»

¹⁷ TU/Elbilforeningen/Motorvognregisteret

I 2015 ble det registrert 25.779 nye elbiler i Norge, noe som tilsvarer en økning på hele 42,5 % fra 2014. Troms fylke har størst prosentvis økning i antallet elbiler i landet, på hele 168,2 % fra 2014 til 2015¹⁸. Det forventes at antallet elbiler i Norge vil fortsette å øke kraftig i løpet av de neste årene grunnet gunstige statlige insentiver for bruk av elbil og fordi markedet tilbyr stadig flere, og bedre, elbiler. Det forventes en betydelig økning i andelen elbiler på veiene også i Harstad, ikke minst grunnet bomringen som ble etablert i 2016.

Nye parkeringsforskrifter trådte i kraft 1. januar 2017¹⁹, med visse overgangsbestemmelser til 1. januar 2018. Ifølge de nye forskriftene skal alle parkeringsområder tilby et tilstrekkelig antall lademuligheter, slik at det til enhver tid skal være en ledig plass med lademulighet. Antallet ladeplasser er begrenset til maksimum 6 % av det totale antallet plasser. Ladestasjoner bør plasseres i tilknytning til kjøpesentre, butikker, spisesteder e.l. hvor folk oppholder seg i kortere perioder med et annet formål enn å lade bilen. Ladestasjonene i Harstad skal derfor etableres på offentlige parkeringsplasser i eller nær sentrum.

Jo raskere ladingen er, jo dyrere blir både etablering og drift. Hurtiglادestasjoner er svært dyre å etablere og drive. De er nødvendig langs transportkorridorer (f.eks. langs E10/E6), men ikke i sentrumsområder. Det anses derfor som lite hensiktsmessig å etablere en hurtiglادestasjon i Harstad.

Kommunale biler

Veitrafikk er Harstad største kilde til klimagassutslipp. Harstad kommune bør derfor gjøre grundige behovsvurderinger i forkant av alle bilanskaffelser. Hver enhet må vurdere om de virkelig må kjøpe inn en ekstra bil, eller om behovet kan dekkes på andre måter (f.eks. deling av bil).

Alle enheter som skal anskaffe bil må videre gjøre en vurdering om det er nødvendig å kjøpe bil med firehjulstrekk. Biler med firehjulstrekk har høyere drivstofforbruk, og dermed driftsutgifter, enn biler med tohjulstrekk. Grunnet topografi og framkommelighet på vinterstid vil biler med firehjulstrekk være nødvendig i enkelte enheter, bl.a. i hjemmetjenesten. Slike enheter må likevel vurdere om en del av bilparken kan byttes ut med tohjulstrekk. En endring for øvrige tjenesteområder fra fire- til tohjulstrekk vil trolig for mange være uproblematisk. Biler som kjører på dagtid, og sjelden eller aldri på ubruyttede veier, har ikke samme behovet for firehjulstrekk som enkelte av hjemmetjenestens biler.

Når det skal anskaffes nye biler, kommunen stille konkrete miljøkriterier til innkjøp, f.eks. krav til CO₂-utslipp. Av miljø- og klimamessige hensyn må kommunen vurdere å gå til innkjøp av ladbare biler. Grunnet klima og topografi kan det på enkelte strekninger være vanskelig å benytte elbil på vinterstid. Kommunen kan prøvekjøre elbiler av forskjellige merker for å undersøke om de kan være aktuelle. Alle enheter bør benytte seg av denne muligheten hvis de er usikre på om elbil er aktuelt for dem. Miljørådgiver koordinerer prøvekjøring av elbil. Enheten kan eventuelt vurdere om en del av bilparken kan byttes ut med elbiler.

Alle vurderinger knyttet til anskaffelse av biler må dokumenteres.

¹⁸ Opplysningsrådet for Veitrafikken AS

¹⁹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-03-18-260>

5.2.4 Fremtidige klimagassutslipp i kommunen

Framskrivningen av klimagassutslipp i kommunen bygger på utviklingen i direkte utslipp i kommunen mellom 1991 og 2007 ved lineær regresjon. Historisk utvikling direkte etterfulgt av framskrevne tall vises i Figur 4: Stasjonære utslipp historisk og framskrevet (Kilde: SSB), Figur 5: Prosessrelaterte klimagassutslipp historisk og framskrevet (Kilde: SSB), og Figur 6: Transportrelaterte klimagassutslipp historisk og framskrevet (Kilde: SSB)

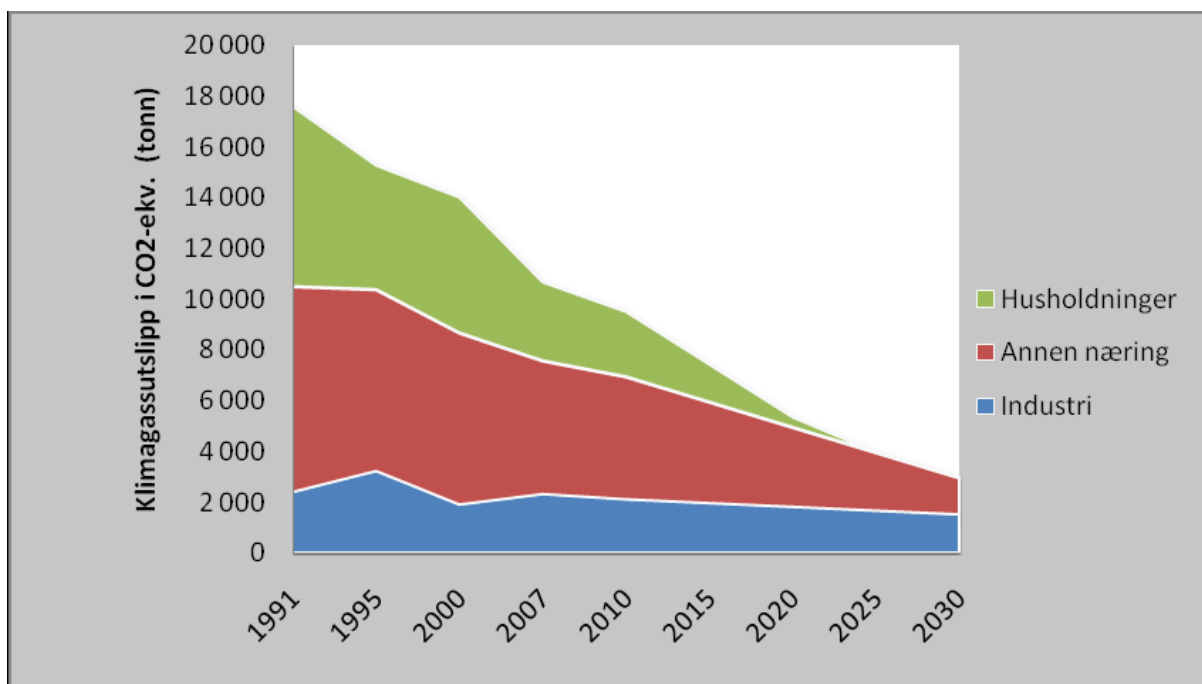
Man kan se at utslipp fra transport (mobile utslipp) øker, mens utslippene fra stasjonær forbrenning og prosessforbrenning er synkende. Slått sammen går økningene og reduksjonene av utslippene i minus. Tallene gir følgende trend:

- Stasjonære utslipp reduseres med 42 % fra 2007-nivå nivå frem mot 2020
- Prosessutslipp reduseres med 22 % fra 2007-nivå frem mot 2020
- Mobile utslipp økes med 14 % fra 2007-nivå mot 2020

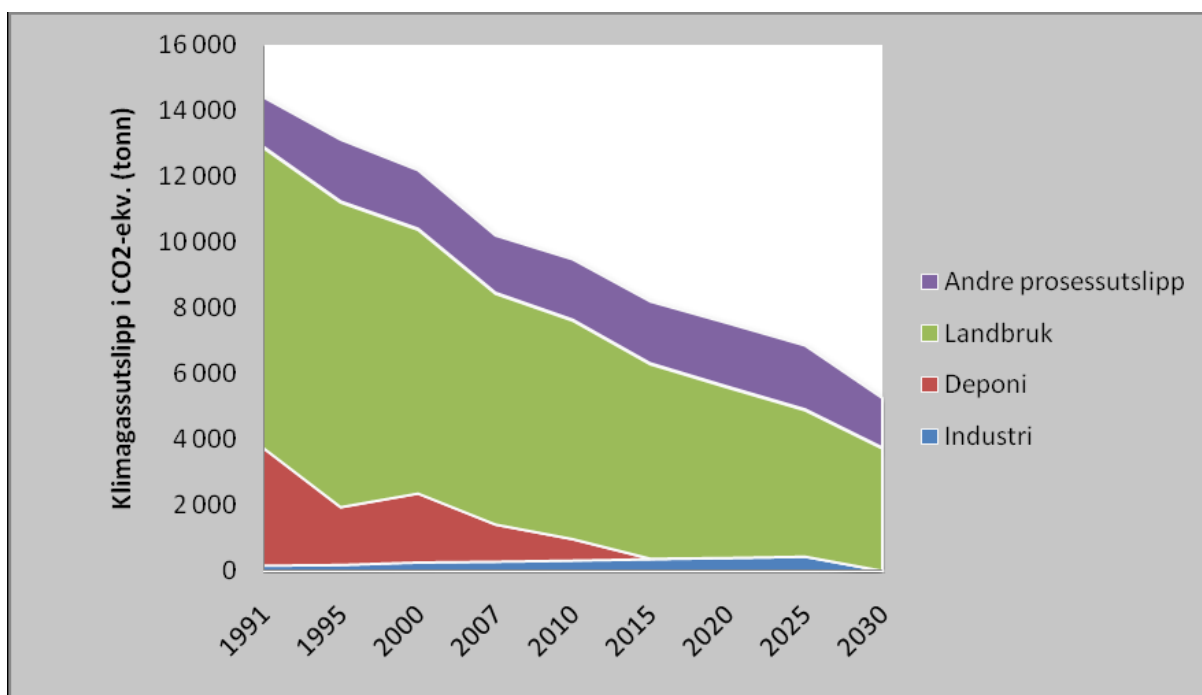
I utviklingen som vises i Figur 4, Figur 5 og Figur 6 er det ikke tatt hensyn til internasjonale og nasjonale tiltak som vil kunne få effekt på utslippene i Harstad.

For eksempel kommer det stadig strengere krav til utslipp fra kjøretøy. I tillegg ser vi en historisk utvikling i bilmarkedet, der man innen noen få år vil ha et stort tilbud av lavutslippskjøretøy. Utslippene fra transportsektoren er så entydig økende at det er usannsynlig å oppnå utslippsreduksjon kun på bakgrunn av slike krav. Dette fordi økningen i transportmengdene er så store.

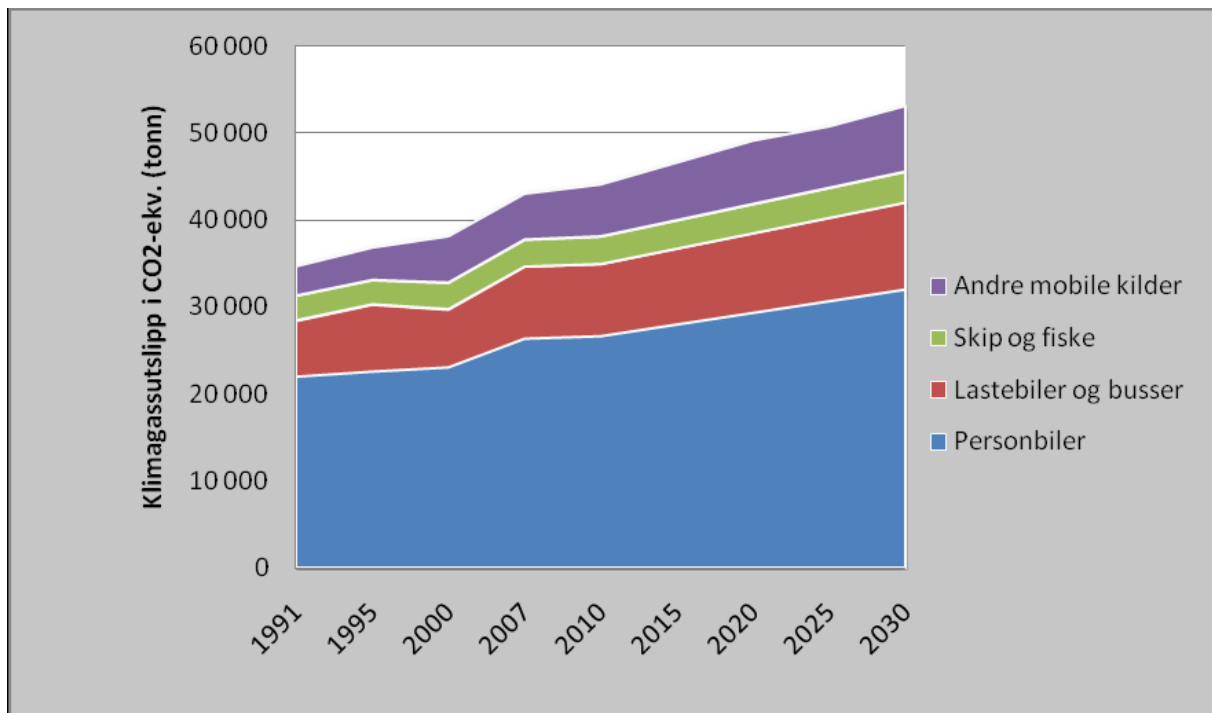
Tilsvarende kan det forventes strengere krav til energieffektivisering og varmetap i bygninger, noe som vil bidra i gunstig retning.

Figur 4: Stasjonære utslipp historisk og framskrevet (Kilde: SSB).

Figur 5: Prosessrelaterte klimagassutslipp historisk og framskrevet (Kilde: SSB).

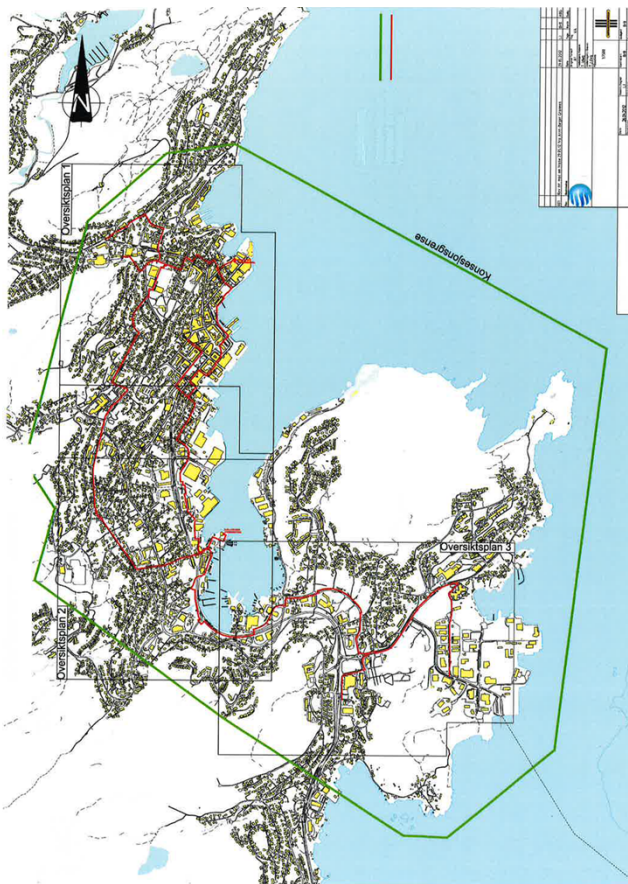

Figur 6: Transportrelaterte klimagassutslipp historisk og fremskrevet (Kilde: SSB)

5.2.5 Energiforbruk i Harstad²⁰

Energiforbruk henger nøye sammen med klimagassutslipp. I Norge er produksjonen av elektrisitet i all hovedsak basert på vannkraft, og dermed «ren». Men vårt stadig økende energiforbruk fører til at vi også må importere elektrisitet produsert på andre ikke fornybare energibærere som kull, petroleumsprodukter og atomkraft for å tilfredsstille behovet. Disse energikildene bidrar til økt utslipp av klimagasser. Norge er dessuten en av verdens største eksportører av petroleumsprodukter, som gir ikke-fornybar energi, og bidrar i den sammenheng til store klimagassutslipp både ved produksjon og forbruk av disse produktene.

Plan og bygningsloven er den sentrale loven for arealforvaltning og byggeprosjekter. Ifølge formålsparagrafen er lovens overordnede målsetting å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Detaljer for bygg og rehabilitering er regulert i byggteknisk forskrift TEK10. Forskriften og veiledningen til forskriften har klare og moderne krav til energi, miljø/helse og ytre miljø.

Figur 7: Konsesjonsområde for fjernvarme

Statkraft varme har konsesjon på levering av fjernvarme i Harstad. Dette følger av lokal forskrift om tilknytningsplikt for fjernvarmeanlegg²¹. Det er tilknytningsplikt for alle nybygg over 500 m². Nybygg må planlegges og bygges med en fleksibel energiløsning. Dersom man ikke bygger med en fleksibel energiløsning må man koble seg på fjernvarmeanlegget. I praksis blir alle nybygg som ligger innenfor konsesjonsområdet tilknyttet anlegget (se Figur 7: Konsesjonsområde for fjernvarme). Mange eksisterende bygg er også blitt tilkoblet fjernvarmeanlegget. 17 kommunale bygg innenfor konsesjonsområdet er tilkoblet fjernvarmeanlegget, med et samlet areal på 49 231 m².

De fleste husstander allerede har faset ut oljekjel og benyttet seg av fjernvarme eller andre oppvarmingsløsninger, i påvente av et forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming, som trolig vil tre i kraft fra 2020.

²⁰ Lokal Energi utredning 2013 Harstad kommune – Hålogaland Kraft

²¹ FOR-2009-10-29-1352: Forskrift om tilknytningsplikt for fjernvarmeanlegg, Harstad kommune, Troms

5.2.6 Kommunal energiplanlegging

I henhold til nasjonale mål skal bruk av elektrisk energi til oppvarming reduseres. Enova har egne støtteprogrammer til utarbeidelse av kommunal energiplanlegging, til utredning av mulige prosjekter for anlegg for nærvarme, fjernvarme og varmeproduksjon, og til utredning av mulige prosjekter for energieffektivisering og konvertering i kommunale bygg og anlegg.

Harstad kommune kan bidra til å redusere energiforbruk og klimagassutslipp ved å satse på ENØK-tiltak og omlegging til mer miljøvennlige energikilder og/eller energibærere i kommunale bygninger. ENØK-tiltak gir i tillegg til miljøgevinster også kostnadsbesparelser. Harstad kommune er i ferd med å slutføre et prosjekt med oppgradering av sentral driftskontroll på 16 kommunale bygg.

Flere kommuner og Fylkeskommuner har gjennomført ENØK-prosjekter, som f.eks. Energisparekontrakter (EPC), der entreprenører finansierer og gjennomfører tiltak med sparegaranti. Energibesparelsen finansierer investeringstiltaket. Dette er en aktuell gjennomføringsmodell hvor kommunen ikke behøver å lånefinansiere investeringskostnadene.

Harstad kommune vil gjennomføre et forsøksprosjekt med et utvalg av kommunale bygg. Etter gjennomføringen vil prosjektet evalueres og det tas stilling til om modellen videreføres til øvrige kommunale bygg. Alternativt kan det utlyses konkurranse på rådgivertjenester som kartlegger og kostnadsberegner ENØK-tiltak i kommunale bygg.

Harstad kommune har i all hovedsak gått bort fra oljebasert oppvarming. Alle kommunale bygg som ligger innenfor konsesjonsområdet for Statkraft varme er tilkoblet fjernvarmeanlegg. Nye bygg planlegges etter moderne krav til isolering og energieffektivisering. I 2017 er det bare noen få bygg som fremdeles har oljekjeler i drift, og da kun til spisslast. Det lages en vurdering for hvordan disse anleggene kan fases ut og erstattes med mer miljøvennlige løsninger.

Det ligger en motsetning mellom det å spare energi samt øke bruken av kommunale bygg. Kommunale bygg er mye brukt f. eks. av lag og foreninger på kveld og i helger. Tekniske anlegg, spesielt i de eldre bygningene, er ikke tilrettelagt for slikt bruk. Dette innebærer ofte at tekniske systemer må drifte for hele eller store deler av bygget selv om det bare er deler av arealet som benyttes.

Per i dag er det ikke utarbeidet faste regler for ventilasjon og oppvarming av kommunale bygg, og når systemene skal være i drift. Det må derfor gjøres vurderinger på hva som er akseptabel temperatur i de forskjellige byggene, samt retningslinjer for når ventilasjonssystemer skal være påskrudd. Ventilasjonsanlegg og belysning bør være avskrudd når bygg står tomme eller nesten tomme, f.eks. på kveldstid eller i helger. Det må også utarbeides rutiner for gjennomføring av energisparing. Alle enheter og alle ansatte har et ansvar for å minimere egen energibruk.

5.2.7 Mål, strategier og tiltak fokusområde 2

Mål for fokusområde 2: Bærekraftig klima- og energiutvikling

Hva må vi lykkes med? (Kritiske suksessfaktorer/strategier)

1. Beredskaps- og arealplanlegging i Harstad kommune tar hensyn til lokale klimautfordringer
2. Areal- og transportplanlegging tilrettelegger for en klimavennlig by- og tettstedsutvikling
3. Direkte klimagassutslipp i Harstad reduseres med 40 % tilsvarende 1990-nivå innen 2030.
4. Senke energibruk, og dermed energikostnader, i kommunale bygg
5. Fokus på fornybar energi og reduksjon av energiforbruk ved revisjon av kommuneplanens arealdel
6. Harstad kommune er pådriver for utvikling og anvendelse av alternativ/fornybar energi (bioenergi, sjøvarme, fjernvarme, jordvarme, solenergi m.m.), lavenergiløsninger/passivhus og energifleksible løsninger.
7. Miljø og klima vektlegges ved anskaffelse av kommunale biler
8. Øke andelen el- og lavutslippsbiler i kommunal bilpark

Tiltak

1. Gjennomføre anbudskonkurranse/energisparekontrakt-EPC for å kartlegge bygningsmassen og utrede investering i ENØK-tiltak
2. Energimerking av alle kommunale bygg
3. Fjerne gamle oljetanker som ikke lenger er i bruk fra alle kommunale bygg
4. Innføre rutiner og felles retningslinjer for energisparing i kommunale bygg med fokus på belysning, varme og ventilasjon
5. Skifte til LED-lys når lyspærer skal erstattes i kommunale bygg
6. Utarbeide kostnadsestimat og gjennomføringsplan for utskifting av gatelys til LED
7. Utarbeide klimaregnskap for Harstad
8. Etablering av offentlige ladestasjoner for elbil
9. Alle enheter må vurdere behov for anskaffelse av bil, og vurdere nødvendighet for firehjulstrekk. Vurderingene må kunne dokumenteres
10. Miljøkrav ved anskaffelse av biler innføres
11. Alle enheter må vurdere innkjøp av elbiler når kommunale biler skal anskaffes. Vurderingene må kunne dokumenteres

5.3 Fokusområde 3: Forurensning og avfall

5.3.1 Miljøforurensninger i og rundt Harstad Havn

Harstad kommune har hatt store miljøutfordringer knyttet til opprydding i sterkt forurensede sedimenter i havnebassenget, og var på Miljødirektoratets liste over de 17 mest forurensede havnene i landet. Gjennom en rekke undersøkelser fra 1993 til 2009 ble det funnet betydelig innhold av miljøgifter i bunnsedimentet i havnebassenget og i jordmasser på land i tilknytning til havna.

Undersøkelsene viste at sedimentene i havnebassenget var forurenset med de organiske miljøgiftene polyklorerte bifenyl (PCB), tributyltinn (TBT) og polyaromatiske hydrokarboner (PAH), og tungmetallene kvikksølv, bly og kadmium. Undersøkelsene konkluderte med at forurensningen i hovedsak stammet fra skipsverft og industri, tidligere offentlige og private avfallsfyllinger, avløpsvann og overflatevann fra byen, men også fra skipstrafikk og krigsetterlatenskaper.

I februar 2014 ble prosjektet Ren Harstad Havn (RHH) ferdigstilt. Prosjektet hadde som mål å redusere innhold av de prioriterte miljøgiftene bly, kadmium, kvikksølv, PAH16 og PCB7 til tilstandsklasse III (moderat forurensning) i havnebassenget. Målene ble nådd ved å mudre og tildekke utvalgte områder i Harstad Havn.

Opprydningsarbeidet ble gjennomført som et samarbeidsprosjekt mellom Kystverket, Miljødirektoratet, Harstad kommune og Fylkesmannen i Troms med en kostnad på 180 millioner kroner. Til sammen ble 172 000 m³ forurenset sjøbunn hentet fra havna og lagt bak tykke stålvegger ved et deponi i Seljestadfjæra. Det er anslått at de deponerte massene inneholder 4450 kg bly, 33,7 kg kvikksølv, 607 kg PAH (tjærestoff), 14,3 kg PCB og 48,8 kg kadmium.

Overvåkning av Seljestaddeponiet og tildekkingslaget

Før gjennomføring av prosjektet stilte Fylkesmannen i Troms krav om at både tildekkingslaget i havna og deponiet på Seljestad skal overvåkes i 10 år etter ferdigstilling av prosjektet. Multiconsult AS ble i januar 2015 tildelt kontrakt for overvåkingsarbeid de første tre årene, frem til juni til 2017.

Fylkesmannen i Troms skal så se på resultatene og vurdere om overvåkingsfrekvensen eller -metoden skal endres.

I 2015 ble det avdekket at området innerst ved hurtigbåtkaia på nytt er forurenset. Resultatene fra overvåkningen viser at tildekkingslag og erosjonssikring er borte, sannsynligvis grunnet propellerrosjon. I lys av disse resultatene har Fylkesmannen i Troms pålagt Harstad kommune å utbedre tildekkingslaget i området for å forhindre spredning av miljøgifter.

Kostholdsråd

På grunn av forurensningene i havnesedimentene har Mattilsynet innført kostholdsråd for Harstad havn som fraråder konsum av lever fra fisk tatt innenfor en linje mellom Holstneset og tankanlegget på Gangsås. Nyren må fjernes fra O-skjell før konsum. Fra kamskjell og lignende skjell (f.eks haneskjell) kan muskel og gonade spises. De aktuelle forurensede stoffene fins i hovedsak knyttet til innmaten. Mattilsynet fraråder også gravide og ammende å spise fileten fra torsk fanget i Harstad havn innenfor linjen mellom Trondenes kirke og tankanlegget på Gangsås.

Selv om oppryddingsarbeidet i havna nå er fullført, vil det ta en viss tid før fisk og sjømat fanget i havnebassenget kan anses som uproblematisk. Det anslås at kommunen må vente 5 år etter opprydding for å begynne arbeidet med å oppheve Mattilsynets kostholdsråd. Dette er en lang prosess som krever mange prøvetakingsrunder og fangst av forskjellige marine organismer i næringskjeden; arbeidet vil tidligst være avsluttet i 2020.

5.3.2 Forurensede bymasser

I forbindelse med undersøkelse av havnesedimentene var det viktig å få oversikt over mulige forurensningskilder på land og få stanset disse, da fortsatt tilførsel av miljøgifter fra land vil kunne føre til en rekontaminering av havnebassenget. En kildekartlegging med hensikt å beskrive jordforurensning i Harstad by som en potensiell forurensningskilde, samt å kartlegge spredning av miljøgifter fra tette flater til det marine miljøet ble derfor gjennomført. Det ble gjort undersøkelser av overflatejord, sandfang og murfasader, samt grunntekniske undersøkelser av to lokaliteter med kjent grunnforurensning.

Kildeundersøkelsene konkluderte med at konsentrasjonen av ulike miljøgifter i overflatejord fra de sentrale delene av Harstad er fra lavt til meget sterkt forurenset. De høyeste konsentrasjonene av miljøgifter i overflatejorda forekommer ved skipsverftene og industriområdene, eksempelvis Mathiassen mek. verksted og Kaarbø verksted, samt ved tidligere avfalls- og industrifyllinger (for eksempel innerst i Harstadbotn). Miljøgiftene i overflatejorda fra de sjønære områdene kan ha stor spredningsrisiko til det marine miljøet²².

Bygging eller graving i forurenset byjord medfører ofte at overskuddsmengder av forurenset jord enten blir fraktet bort, eller behandles slik at det blir økt fare for helseskade eller spredning av forurensningen. Mindre fyllinger er ikke søknadspliktige etter plan- og bygningsloven. Kommunen har derfor ikke oversikt over om massene som brukes til mindre fyllinger er rene eller forurensede. Spesielt alvorlig er det om forurensede masser brukes til utfyllinger i landbruket, og at forurensningen spres til matjord.

Det er viktig å sikre at slik forurenset byjord får ligge i ro og ikke flyttes ut av bysonen, slik at spredning til omgivelsene eller lekkasjer til havna forhindres. Harstad kommune bør derfor definere en sone der flytting av bymasser ikke skal tillates, på bakgrunn av kjente forurensningsdata og bestemmelser i forurensningsforskriften kapittel 2²³, «Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider». Masser fra dette området defineres som «potensielt forurenset», og kan ikke uten videre flyttes. Entreprenør må undersøke om massene er rene før de kan flyttes og brukes på en annen eiendom. Miljødirektoratets veileder «Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn»²⁴ bør legges til grunn for undersøkelsene.

Ifølge forurensningsforskriften skal forurenset masse som ikke disponeres på eiendom med forurenset grunn leveres til godkjent deponi eller behandlingsanlegg med tillatelse etter forurensningsloven. Det finnes begrensede muligheter for levering av masser, spesielt forurensede masser, i Harstad kommune. Åsegarden massedeponi kan kun motta rene masser, med visse unntak. Kommunen bør derfor utarbeide en plan for hva som bør skje med overskuddsmasser.

²² NGU Rapport 2006/014 Jordforurensning i Harstad

²³ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931>

²⁴ SFT: TA-2553/2009 «Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn»

Miljødirektoratets database Grunnforurensning²⁵ kan gi oversikt over områder med kjent grunnforurensning i Harstad kommune, og bør brukes aktivt i kommunal saksbehandling.

Nedlagte avfallsdeponier i Seljestadjæra og Russevika

Seljestadjæra og Russevika er to nedlagte kommunale avfallsdeponier i Harstad kommune. Begge avfallsdeponiene er sjøkantdeponier som ligger innerst i Harstad havn, og er registrert i Miljødirektoratets grunnforurensningsdatabase med påvirkningsgrad 3 (Ikke akseptabel forurensning og behov for tiltak).

De to avfallsdeponiene er tidligere undersøkt ved flere anledninger. Senest i 2013/2014 gjennomførte Harstad kommune en utvidet miljøundersøkelse av deponiene, etter pålegg fra Fylkesmannen i Troms. Resultatene av denne undersøkelsen viste at forurensningsnivået var forholdsvis lavt i hovedparten av jord- og vannprøvene, men at enkelte prøver viste høye konsentrasjoner av tungmetaller og organiske miljøgifter.

Miljøundersøkelsen konkluderte med at avfallsdeponiene i liten grad bidrar til forurensning i sediment og biota i Harstad havn, og forurensningstilførselen til sjøen ble vurdert som avtagende. På bakgrunn av resultatene fra undersøkelsen ble det likevel anbefalt å overvåke forurensningssituasjonen og vurdere utlekking til Harstad havn.

I 2015 påla Fylkesmannen i Troms Harstad kommune å gjennomføre en 3-årig overvåking av deponiene, med vannprøvetaking 2 ganger årlig. Overvåkingen avsluttes i 2018, og det skal så evalueres om det er behov for tiltak.

Forskrift om begrensning av forurensning (Forurensningsforskriften)²⁶ kapittel 1 har som formål å motvirke fare for forurensning fra nedgravde oljetanker ved å stille krav om kontroll, og krav til tankens tilstand og kvalitet. Forurensningsforskriftens kapittel 1 gjelder i utgangspunktet for nedgravde tanker fra 3200 l og større. For mindre tanker, eller tanker som ikke er nedgravd, gjelder bestemmelsene i forurensningsloven.

I klimaforliket fra 2012 (Innst. 390 S (2011-2012))²⁷ ber Stortinget regjeringen om å innføre et forbud mot fyring med fossil olje i husholdningene og som grunnlast i øvrige bygg i 2020. Stortingets anmodningsvedtak fra 2012 har trolig allerede hatt en effekt på oppvarningsmarkedet ved at mange faser ut olje- og parafinfyring fordi de forventer at det vil komme et forbud. Klima- og miljødepartementet (KLD) har i samarbeid med Olje- og energidepartementet nå utarbeidet et forslag til forskrift om forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming, som nå er ute på høring.

Den foreslåtte forskriften forbyr bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger, med visse unntak. Kommunen gis myndighet til å føre tilsyn med at bestemmelsene i forskriften overholdes. KLD foreslår at kommunen kan samordne tilsyn med allerede eksisterende tilsynsordning etter forskrift om brannforebygging for holde tilsynskostnadene så lave som mulig. Når det uansett føres tilsyn

²⁵ <http://grunn.miljodirektoratet.no/>

²⁶ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931>

²⁷ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2011-2012/inns-201112-390/>

med fyringsanlegg kan feieren samtidig registrere om bygget har et oljefyringsanlegg, og om dette i så fall er i bruk eller ikke.

Mange husholdninger har nedgravde oljetanker på eiendommen sin. Noen husholdninger bruker fremdeles oljefyring som oppvarming i dag, men de fleste oljetankene er tatt ut av bruk og er i de svært mange tilfeller blitt liggende i grunnen. Utfasing av oljefyring medfører ikke nødvendigvis at tankene blir fjernet fra eiendommene, i mange tilfeller gjør tankens plassering det veldig kostbart å fjerne den og grunneier velger å la den stå. Om tankene blir riktig sanert og fylt med sand eller grus, er det uproblematisk fra et miljøperspektiv at de forblir nedgravd. Ikke sanerte nedgravde oljetanker kan bidra til forurensning dersom det ruster hull eller de blir påført skade fra omgivelsene.

Mange oljetanker har ligget nedgravd i flere tiår uten noen form for kontroll, og representerer en stadig økende kilde til forurensning av grunnen. Lekkasjehyppigheten er størst fra eldre ståltanker. De alvorligste problemene oppstår ved forurensning av overflatevann eller grunnvann i løsmasser og fjell, men også plante og dyrelivet i vann og vassdrag, samt innemiljøet i hus kan bli skadelidende ved lekkasje fra nedgravde oljetanker.

Usikkerhet rundt antall nedgravde oljetanker som finnes, størrelsesfordelingen, bruksområde, materialkvalitet, levetid og liknende tilsier at det bør gjennomføres en nærmere kartlegging av dette. Harstad kommune har hverken en geografisk oversikt eller et register over hvor mange slike tanker som befinner seg i kommunen. Denne oversikten kan skaffes ved å sende en forespørsel om frivillig innmelding sammen med renovasjonsfaktura som sendes til alle i kommunen. Et slikt tiltak ble gjennomført bl.a. i Oslo kommune med gode resultater og en høy andel tanker ført på register.

Dette registeret vil kunne utvides videre ved at Brann- og beredskapsenhetens tilsynsvirksomhet og feiervesen også registrerer oljefyringsanlegg når de uansett er på tilsyn, som nevnt over. Kommunen vil så kunne følge opp, og undersøke om det fortsatt befinner seg en nedgravd oljetank på eiendommen. Kommunen bør dessuten utarbeide retningslinjer for at nedgravde oljetanker blir fjernet eller «ufarliggjøres» ved å tømmes, vaskes og fylles igjen med enten sand eller grus.

5.3.3 Luftforurensning

Norge har satt nasjonale mål om å redusere lokal luftforurensning slik at helsa vår ikke skades²⁸. I tillegg til de nasjonale målene for ulike forurensende stoffer i utendørsluft, har vi også juridisk bindende grenseverdier i kapittel 7 i forurensningsforskriften.²⁹ I dag overskrides de nasjonale målene i de fleste større byer og tettsteder i Norge. Høsten 2015 ble Norge dømt i EFTA-domstolen for å ha brutt luftkvalitetsdirektivets grenseverdier for SO₂, NO₂ og svevestøv. Også i Harstad har vi utfordringer knyttet til den lokale luftkvaliteten.

Luftforurensning utløser og forverrer sykdommer, først og fremst i luftveiene og hjerte-karsystemet. De som er mest sårbare for luftforurensning er barn, eldre og personer med underliggende sykdommer som luftveissykdommer (astma, KOLS) og hjerte-karlidelser.

Svevestøv gir hovedsakelig forverring av eksisterende sykdommer ved kortvarig eksponering, men langvarig eksponering kan bidra til utvikling av sykdom. Eksponering for NO₂ synes å bidra til helseeffekter, men det er vanskelig å skille effekten av NO₂ fra effekten av svevestøv. Eksponering for

²⁸ <http://www.miljostatus.no/miljomal/>

²⁹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931>

NO₂ og svevestøv henger som regel sammen, og nivået av NO₂ sies å kunne være en indikator for den lokale luftkvaliteten.

Det er mange faktorer som bidrar til dårlig luftkvalitet. Svevestøv eller partikkelforurensning kommer særlig fra veistøv etter slitasje og strøing, men forbrenningspartikler fra kjøretøyer og vedfyring er også viktige kilder. Hovedkilden til Nitrogendioksid (NO₂) er veitrafikk, og det er spesielt dieserbiler som har høyt utslipp.

For å undersøke luftkvaliteten i Harstad ble det i 2011 og 2013 gjennomført enkle NO₂-målinger over 3 uker ved 20 lokasjoner i Harstad sentrum. Resultatene fra 2013 viste en mulig overskridelse av forurensningsforskriftens årsmiddel på 40 µg/m³, og kommunen valgte å fortsette med 3 ukers enkle målinger hver vinter ved fem av lokasjonene for å holde øye med luftkvaliteten. Resultatene fra målingene i 2014, 2015 og 2016 er lavere enn i 2013 på samtlige lokasjoner. Høyere temperaturer og mer vind har ført til bedre spredningsforhold. Alle målte NO₂-verdier er under 40 µg/m³, noe som tyder på at forurensningsforskriftens grenseverdier for årsmiddel sannsynligvis ikke vil være overskredet i noen av punktene.

Likevel vil luftforurensningen kunne bli høy i enkelte perioder, særlig om vinteren. På kalde vinterdager med lite vind vil kald luft blir liggende stille ved bakken, mens varmere luft legger seg over som et lokk. Dette kalles inversjonseffekten. Når luften står stille kan konsentrasjonen av luftforurensning, spesielt NO₂ fra trafikk og svevestøv (PM_{2.5}) fra vedfyring, bli høy.

På oppdrag fra Miljødirektoratet er det gjennomført en kartlegging av luftkvaliteten i utvalgte byer, blant annet i Harstad. Nivåene av nitrogendioksid og svevestøv (PM₁₀) har vært målt med mikrosensorer fra august 2015 – august 2016. Det ble satt opp 3 mikrosensorer i Harstad sentrum; ved Rådhuset, på Seljestadveien og i Fjordgata. Resultatene indikerer at Harstad kan ha en utfordring med timesmiddelnivåene av NO₂. Ved målestasjonen på Seljestadveien er verdiene høyest. Dette har trolig sammenheng med topografien og dårligere spredningsforhold enn ved de øvrige målepunktene. På dette målepunktet overskrides grenseverdien for timesmiddel 80 timer i løpet av måleperioden. Øvre vurderingsterskel (et forurensningsnivå lavere enn grenseverdien som angir krav til tiltaksutredning) overskrides i 225 timer. De fleste overskridelsene finner vi i januar og februar, samt i oktober, november og desember. Nivåene varierer også betydelig i løpet av dagen og uka, og synes å harmonere med biltrafikken.

Målemetoden som er benyttet i kartleggingen er heftet med en god del usikkerhet, men gir likevel en indikasjon på luftkvaliteten gjennom et år. Miljødirektoratet vil trolig anbefale kommunen å gjennomføre ytterligere målinger, i første omgang i ett år, ved bruk av standard måleutstyr som oppfyller bestemte kvalitetskrav.

Brenning av avfall

Det forekommer enkelte tilfeller av ulovlig brenning eller forsøk på ulovlig brenning i Harstad, spesielt utenfor tettbygde strøk. Brannvesenet kontrollerer de større bålene i forbindelse med St. Hansaften, og dersom det oppdages forsøk på brenning av avfall blir dette stoppet.

All brenning av avfall er forbudt etter forurensningsforskriften, men dette omfatter ikke brenning av f.eks. rent trevirke. For å hindre forurensning og helseulempel/-fare som følge av brenning, har

Harstad kommune vedtatt en egen lokal «*forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner*³⁰». I henhold til forskriften er åpen brenning (f.eks. bålrensning) og brenning av avfall i peiser, småovner mv. (både ute og inne) forbudt, med unntak av:

- Åpen brenning på grillinnretninger og utepeiser. Det oppfordres likevel til å vise hensyn dersom naboer reagerer med allergi/astma som følge av brenning
- Brenning av avfallstrevirke i vedovn (impregnert og malt trevirke er ikke tillatt)
- Opptenning med avispapir og liknende i vedovn hjemme eller på hytta
- Sankthansbål av reint trevirke
- Kaffebål utenfor tettbygd strøk
- Brannøvelser i regi av Harstad Brann- og Redningstjeneste, eller Norges Brannskole etter avtale med kommunen

Kommunens forurensningsmyndighet kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra forbudet etter søknad, f.eks. i forbindelse med brenning av rent hogstavfall. Det er ikke anledning til å gi dispensasjon fra forskriften til brenning av avfall, da dette er i strid med forurensningsloven.

Oppfølging av forskriften byr på store utfordringer siden brenning av avfall i de fleste tilfeller oppdages i etterkant. I alvorlige tilfeller kan kommunen ilegge den ansvarlige en tvangsmulkt etter forurensningslovens § 73. Det skal være null toleranse i forhold til brenning av avfall. Brenning av hageavfall skal heller ikke gjøres. Slikt avfall kan leveres gratis på kommunens deponi for rent avfall på Åsegarden. Ulovlig brenning av avfall skal meldes til Harstad brannvesen hvis brenningen fortsatt pågår, ellers til kommunens miljørådgiver.

5.3.4 Avløp

Private avløpsanlegg har vært et lite prioritert område hittil, men erfaring fra kartlegging av slike avløpsanlegg i andre byer har avdekket omfattende feil og mangler, med forurensning og estetisk forringelse av miljøet som resultat. Kost/nytte-verdien av tilkobling til kommunalt avløpsnett er lav i områder med spredt bebyggelse, og hvor avstanden til eksisterende kommunalt avløpsnett er stor. I slike områder må små, private avløpsrenseanlegg skiftes ut, eller oppgraderes til å tilfredsstille dagens renskrav.

Harstad kommune bør utvikle et bedre forvaltningsregime for utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus og hytter. Særlig sårbare kystområder bør kartlegges, og kommunen må vurdere om det skal stilles strengere renskrav enn det forurensningsforskriften angir som standardkrav, eksempelvis gjennom lokal forskrift.

5.3.5 Avfallssortering

Innbyggerne i Harstad kommune kildesorterer avfallet sitt i flere forskjellige fraksjoner; de viktigste er matavfall, brennbart avfall, papir, drikkekartong, glass og metall, farlig avfall, og ikke brennbart

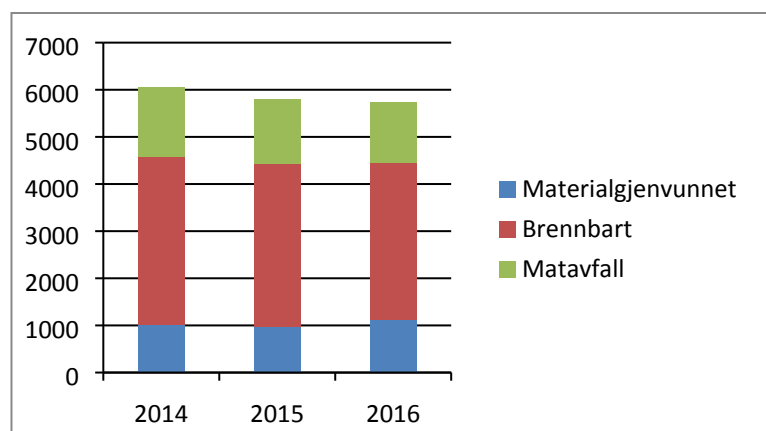
³⁰ <http://www.lovdatab.no/for/lf/ov/ov-20060316-0332.html>

avfall. I tillegg kommer grovavfall, EE-avfall osv. Hensikten med kildesortering er å oppnå størst mulig grad av gjenvinning, enten i form av materialgjenvinning eller energigjenvinning. Om lag 82 % av husholdningsavfallet gjenvinnes i Norge (2015-tall).

Fra et miljøperspektiv er materialgjenvinning et mye bedre alternativ enn energigjenvinning, og så mange fraksjoner som mulig bør materialgjenvinnes fremfor å brennes. Materialgjenvinning er bedre for miljøet siden gjenbruk av materialene i et produkt reduserer behovet for å hente ut nye råvarer fra naturen. Dessuten gir materialgjenvinning store besparelser i energibruk og CO₂-utslipp.

I 2015 ble kun 38 % av husholdningsavfall i Norge materialgjenvunnet. I Sør-Troms har materialgjenvinningsgraden ligget på 21 % de siste årene³¹. En stor andel av avfallet i Harstad sorteres som fraksjonen brennbart avfall, og går til energigjenvinning (se Figur 8: Husholdningsavfall i Harstad i tonn). Siden 2008 har andelen avfall som går til materialgjenvinning i Norge har gått ned, mens andelen avfall som går til energiutnyttelse har gått opp. Energigjenvinning av avfall som ikke kan utnyttes på andre måter er positivt, men mye av avfallet som brennes kunne ha blitt materialgjenvunnet i stedet.

Denne utviklingen er i strid med både nasjonale målsetninger og de mer ambisiøse nye EU-målene. Ifølge EUs avfallsdirektiver skal 65 % av kommunalt avfall og 75 % av alt emballasjeavfall gå til materialgjenvinning innen 2030.

Figur 8: Husholdningsavfall i Harstad i tonn. Materialgjenvunnet avfall inkluderer papir, drikkekartong og glass-/metallemballasje. Kilde: HRS

Harstad kommunestyre fattet følgende vedtak 9. februar 2017:

- Det forventes at utsortering av matavfall videreføres, med krav til primært behandling i bioanlegg, sekundært kompostering, innen to år. Det forventes materialgjenvinning også av bølgepapp, kontorpapir og aviser, melkekartong, plast, glass og metall. Det forventes rapportering på innsamlet mengde og materialgjenvunnet andel.
- Harstad kommunestyre ber HRS bidra til og utvikle kommunens materialgjenvinningsgrad, med en overordnet målsetning mot 2030 på 65 %.

Ifølge HRS vil materialgjenvinningsgraden øke til 34 % hvis matavfall går til materialgjenvinning fremfor energigjenvinning. Dette vil være en start, men flere avfallsfraksjoner må gå til materialgjenvinning. Kommunen bør derfor gå i dialog med HRS for å se på mulighetene til å materialgjenvinne flere fraksjoner, f.eks. plastemballasje, matavfall og tekstiler.

³¹ Inklusiv grovavfall. Tall fra HRS.

Avfall fra kommunal virksomhet

Harstad kommune har mange enheter og kommunale bygg, med et stort potensial for miljøvennlig håndtering av avfall. Det er per i dag ikke etablert felles rutiner eller gode ordninger for avfallssortering i kommunale enheter. Avfall sorteres i svært liten grad, og sortert avfall blandes i mange tilfeller i én stor container før henting. Gjeldende modell med manglende avfallssortering er svært lite miljøvennlig, negativt for kommunens omdømme, og heller ikke lønnsomt.

Det må derfor etableres felles sorteringsrutiner for kommunale bygg, f.eks. basert på Stiftelsen Miljøfyrtårns modeller. Dette skal gjelde for alle kommunale bygg/enheter. For at disse gir ønsket resultat kreves tilrettelegging/utbygging av miljøstasjoner i alle kommunale bygg hvor avfallet kan bli sortert i aktuelle fraksjoner. Det er viktig at kommunen "feier for egen dør" og går foran som et godt eksempel. Siden det forventes at Harstads innbyggere sorterer sitt avfall i de forskjellige fraksjonene, bør det være et minstekrav at kommunen innfører tilfredsstillende avfallssortering i egne bygg.

Korrekt avfallshåndtering og kildesortering er dessuten en viktig del av miljøfyrtårnsertifiseringsprosessen som planlegges for alle kommunale bygg og enheter. Stiftelsen Miljøfyrtårn stiller høye krav til sortering og gjenvinning av avfall. I tillegg må det i en årlig miljørapport oppgis mengder avfall som er levert innenfor den enkelte fraksjon. Sorteringsstasjoner vil forenkle denne rapporteringsjobben betydelig.

5.3.6 Forsøpling og ulovlig avfallshåndtering

Avfallshåndtering reguleres av Lov om vern mot forurensninger og avfall (Forurensningsloven). Det er forbudt å tømme, oppbevare, transportere eller etterlate avfall på en slik måte at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet (jfr. § 28 forbud mot forsøpling)³². Kommunen er gitt myndighet til å gi pålegg om opprydding til den som har overtrådt forbudet. Politivedtekter for Harstad kommune har også klare bestemmelser for å forhindre tilgrising og forsøpling på offentlig sted. I utgangspunktet er det den enkelte innbyggers og grunneiers ansvar og plikt å sørge for å forholde seg til bestemmelsene i disse regelverkene.

Forsøpling handler om holdninger. Systemer for avfallshåndtering er i dag godt utbygd, men for å bli kvitt visse fraksjoner krever det at folk kjører selv til HRS gjenvinningsstasjon ved Stangnes, hvor en må betale for levert avfall. Denne løsningen kan i enkelte tilfeller være et hinder for at man rydder opp på egen eiendom. I andre tilfeller velger noen å kvitte seg med avfallet i naturen på grunn av leveringskostnader for avfall på Stangnes.

Holdninger er erfaringsmessig vanskelig å endre på, så økt kunnskap i form av forbedret og lettere tilgjengelig informasjon om korrekt avfallshåndtering er derfor et satsningsområde. I tillegg vil en stadig utvikling og forbedring av renovasjonsordningen være aktuelt. Det anbefales at man etablerer en ordning for grovavfall i Harstad hvor innbyggerne selv kan kjøre avfallet til Stangnes, men at selve leveringen blir gratis. Dette vil kunne finansieres gjennom en økning i renovasjonsgebyret.

Marin forsøpling er et økende problem, også i Harstad. Plast utgjør mesteparten av søppelet i havet, og er det største problemet, bl.a. grunnet sin lange nedbrytningstid. Plast kan inneholde mange miljøgifter, og de absorberer visse miljøfarlige stoffer i vannet (f.eks. PCB). Dette betyr at plastavfall i

³² <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6>

havet kan inneholde høye nivåer av miljøgifter. Fugl, fisk og andre dyr som får i seg slik plast, får dermed også i seg miljøgiftene. Forurensning av fisk og annen sjømat med miljøgifter fra mikroplast er et voksende problem. Avfall som kastes i havet transporteres med havstrømmene, det vil si at avfallet vi finner på strendene i Harstad kan komme langveisfra.

For å få bukt med marin forurensning gjennomføres årlige strandryddingsaksjoner over hele landet, i regi av Hold Norge Rent. I Harstad ble det gjennomført aksjoner i 2015 og 2016, i samarbeid forskjellige lag og foreninger i kommunen. I 2016 ryddet om lag 150 personer 14 forskjellige områder i kommunen, og det ble det samlet inn til sammen 5,92 tonn avfall. Strandryddingskampanjene har vært en stor suksess, og det bør årlig gjennomføres tilsvarende ryddeaksjoner.

Brudd på forurensningsloven

Det rapporteres jevnlig inn saker vedrørende forurensning i og rundt Harstad (ca. 40-50 pr år), men antallet reelle lovbrudd er i realiteten betydelig større. Naturlig nok er fokuset og saksmengden størst i den snøfrie delen av året. Ofte er det hensatte bilvrak og oppsamlinger av skrot i tilknytning til privatboliger eller i utmark som rapporteres. I tillegg har de siste årene vært stort fokus i media på økende forurensning i byen og langs veier.

Forsøplingsaker (brudd på forurensningsloven) som meldes inn forsøkes primært løst gjennom samtale med ansvarlig for forurensningen eller forurensningen dersom man vet hvem dette er. Men i mange tilfeller er det nødvendig med saksbehandling, befaring, pålegg, døgnmulter og eventuelt politianmeldelse dersom påleggene ikke fører frem, eller man ikke finner ut hvem som er ansvarlig. Slike forsøplingsaker er både ressurs- og tidkrevende. Harstad kommune har en miljørådgiver med 100 % stilling, og denne stillingen skal i hovedsak ivareta det overordnede miljøarbeidet i kommunen. Det er ikke tilstrekkelig kapasitet innenfor denne stilling til å ivareta oppfølging av alle forsøplingsaker i tillegg til andre miljøoppgaver, og de mest alvorlige sakene prioriteres.

I mange tilfeller der forurensning/villfyllinger oppdages på kommunal eiendom er det ikke mulig å finne de ansvarlige. I slike situasjoner må kommunen selv sørge for opprydding. Harstad kommune har dessverre dårlig kapasitet mannskapsmessig til å kunne prioritere disse oppgavene. Per dags dato er det Arbeidslaget som foretar opprydding, men det er vanskelig siden arbeidslaget også har andre oppgaver, og opprydding av villfyllinger har lav prioritet.

By-/veiforsøpling

Når det gjelder by- og veiforsøpling gjelder dette ofte forurensning i mindre omfang, som f.eks. kasting av sigarettneiper og annet søppel på gaten. Dette omfattes ikke av forurensningsloven, men av de lokale politivedtektene. Mye søppel kastes rett på gaten i stedet for i oppsatte søppelbokser. Denne typen forurensning gir et sjukskete utseende, og kan gi besøkende et dårlig inntrykk av sentrum. For å snu denne trenden er det nødvendig å få til en holdningsendring blant folk flest. Holdningsendringer er som kjent vanskelig å få til, men et økt fokus på temaet og tilrettelegging for riktig avfallshåndtering er mulige virkemidler. Man bør også vurdere bruk av skilting for å oppfordre folk til ikke å forurens, samt sette ut flere søppelbokser i sentrum.

Forsøpling fra kiosker, matboder o.l. som selger mat i helgene og på kveldstid er også et problem i sentrum. Slik forsøpling utgjør et brudd på forurensningsloven, og den som driver virksomheten må holdes ansvarlig for forsøplingen.

En årlig kampanje mot by- og veiforsøpling kan være et samarbeidsprosjekt mellom f.eks. kommunen, næringslivet og politiet i byen. Det er tidligere tatt initiativ til et samarbeid mellom kommunen og private aktører. Dette bør videreføres med mål om lansering av kampanjer mot forsøpling om våren og sommeren. Rusken-aksjonen som er en stor opprydningsaksjon i forkant av 17. mai gjennomføres hvert år i samarbeid mellom kommunen, skoler og HRS.

Bøtelegging av forsøpling på stedet, kan også være et effektivt virkemiddel for å forhindre at folk kaster søppel på bakken. Forslag om bøtelegging av forsøpling har med jevne mellomrom vært diskutert i media. Flere norske byer har vedtatt lokale forskrifter om kommunal håndheving av politivedtektene³³, som har klare bestemmelser mot tilgrising og forsøpling av det offentlige rom. En av de første var Bergen kommune som i 2008 innførte en forsøksordning hvor byens vektere kunne ilegge gebyr ved brudd på politivedtektene. Tilsvarende ordninger er innført i bl.a. Oslo, Trondheim, Tromsø og Fredrikstad, hvor kommunens parkeringsvakter håndhever bøteleggingen. Kommunestyret bør vedta en tilsvarende lokal forskrift for Harstad, der det gis hjemmel til å ilegge gebyr ved brudd på politivedtektene.

5.3.7 Mål, strategier og tiltak for fokusområde 3

Mål for fokusområde 3: Forurensning og avfall

Hva må vi lykkes med? (kritiske suksessfaktorer/strategier)

1. Kilder til forurensning i havneområdet stoppes eller avgrenses for å unngå rekontaminering av havnebassenget.
2. Mattilsynets kostholdsråd for Harstad havn oppheves
3. Inngrep i områder med forurenset grunn skal ikke medføre spredning av forurensning eller fare for skade på helse og miljø.
4. Forurensning fra nedgravde oljetanker forbygges
5. Luftkvaliteten i Harstad sentrum forbedres
6. Ulovlig brenning av avfall skal unngås
7. Avløp fra spredt bebyggelse og fritidsboliger skal ikke være til fare for skade på helse og miljø
8. Bedre avfallssortering og økt grad av materialgjenvinning i kommunen
9. Avfall fra kommunale enheter skal kildesorteres
10. «Villfyllinger» og annen ulovlig forsøpling forebygges og fjernes

Tiltak

1. Oppfølging av overvåkingsprogrammet for Harstad havn.
2. Oppfølging av overvåkingsprogrammet for deponiene i Seljestadfjæra og Russevika
3. Definere en sone der flytting av potensielt forurenset masse («byjord») ikke skal tillates
4. Utarbeide plan for hva som skal skje med overskuddsmasser
5. Rutiner for bruk av Databasen Grunnforurensning utarbeides

³³ Hjemlet i politiloven § 14: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53/>

6. Kartlegging av oljetanker i kommunen, oppretting av register
7. Utarbeide retningslinjer for håndtering av nedgravde oljetanker
8. Vurdere kommunal tilskuddsordning for fjerning av nedgravde oljetanker
9. Overvåking av luftkvaliteten i Harstad sentrum
10. Feiing av veier gjennomføres oftere i perioder med dårlig luftkvalitet
11. Tømming av sandfangkummer gjennomføres oftere i perioder med mye støv
12. Årlig annonsering av lokal forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner
13. Rutiner for saksbehandling knyttet til avløpsanlegg og utslippstillatelser oppdateres
14. Kartlegging av utsatte kystområder hvor det bør stilles strengere krav til avløpsanlegg
15. Vurdere å innføre lokal forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg
16. Utrede politisk sak om at renovasjonsgebyr kan inkludere levering av grovavfall
17. Utarbeide plan for å øke materialgjenvinningsgraden til 65 % innen 2030
18. Etablere stasjoner og rutiner for kildesortering i alle kommunale bygg
19. Skrotnisseprosjekt (innsamlingsaksjon for bilvrak og metallskrot) gjennomføres annethvert år
20. Årlig kampanje mot forsøpling i samarbeid med byens næringsliv, årlig gjennomføring av Rusken- og Strandryddingsaksjoner
21. Flere søppelbokser i sentrum for å forebygge forsøpling
22. Vurdere å innføre lokal forskrift om forsøpling som hjemler ilegging av gebyr for brudd på politivedtektene

5.4 Fokusområde 4: Miljøinformasjon

5.4.1 Miljøarbeidet i Harstad kommune

Miljøarbeidet i Harstad kommune har i de senere år vært høyt prioritert og synlig i media. Opprydningsarbeidet i Harstad havn er et godt eksempel på kommunens miljøetsatsing. Kommunen har likevel mange og store miljøutfordringer, og må prioritere de viktigste oppgavene. I løpet av de siste årene har kommunene fått økt ansvar og myndighet innenfor flere miljøoppgaver. Samtidig har fokus på miljøutfordringer økt både lokalt, nasjonalt og globalt, spesielt i forhold til menneskeskapte klimaendringer, nullutslippsbiler, miljøgifter, oppdrettsvirksomheter, marin forsøpling og tap av biologisk mangfold. «Tenk globalt, handle lokalt» er mer aktuelt enn noensinne.

Det er gjort og gjøres mye bra miljøarbeid i Harstad kommune. Kommunen må bli bedre på å synliggjøre dette arbeidet, og å fokusere på miljøutfordringer som går utover de minstekrav som stilles fra sentrale myndigheter gjennom lover og forskrifter. Miljørelaterte oppgaver gjøres daglig i alle sektorer i Harstad kommune, bl.a. gjennom HMS-forskriften og Arbeidsmiljøloven. Mange enheter utfører dessuten direkte forebyggende og utøvende miljøarbeid; de mest sentrale er Areal- og byggesakstjenesten, Drift- og utviklingstjenesten, Bygg- og eiendomstjenesten, Brann- og beredskapstjenesten, Helsehuset og Fagstab.

Harstad kommune har en 100 % stilling som miljørådgiver ved Fagstab. Denne stillingen har en overordnet og rådgivende funksjon i kommunens miljøarbeid både internt og eksternt, og er samtidig innbyggernes kontaktperson i miljørelaterte saker. En forutsetning for å kunne ivareta funksjonen som innbyggernes kontaktperson er at innbyggerne vet hvem de kan kontakte og hvilke problemstillinger miljørådgiver håndterer. Det er derfor viktig å bruke media og kommunale hjemmesider aktivt for å informere om kommunens miljøarbeid og aktuelle problemstillinger.

Miljøvennlige innkjøp

Miljøhensyn er innført i Harstad kommunes anskaffelsesreglement; «kommunen skal bidra til å minimere miljøbelastningen ved den enkelte anskaffelse (...)»³⁴. Retningslinjene sier videre at det skal foretas en miljøvurdering ved anskaffelsen og at det skal stilles krav om miljøhensyn i anskaffelsen hvis det er fare for negativ miljøpåvirkning. Kommunen bør også foretrekke produkter som er gode miljøvalg, og bruke myndighetenes miljøkriteriesett hvis mulig. Det skal dessuten stilles krav til leverandører vedrørende retur av emballasje.

Miljøvektlegging på innkjøpssiden er en av de mest effektive mulighetene kommunen har for å drive miljøvern. Kommunen kan vektlegge miljø på flere måter i anskaffelsesprosessen, bl.a. ved å bruke miljøkrav som tildelingskriterium, eller som kvalifikasjonskrav. For å vurdere de ulike alternativene bør det nedsettes en arbeidsgruppe bestående av innkjøpsrådgiver, miljørådgiver og andre involverte parter. Anskaffelsesreglementet bør så oppdateres og konkretiseres, slik at det blir et mest mulig effektivt verktøy i kommunens miljøarbeid.

³⁴ Anskaffelsesreglement for Harstad kommune

5.4.2 Miljøinformasjon

*Miljøinformasjonsloven*³⁵ gir alle innbyggere rett til opplysninger både fra offentlige myndigheter og private virksomheter om forhold som har betydning for miljøet. Innbyggerne har altså *rett* til å spørre, og *krav* på å få svar.

Harstad kommune har en utfordring i å samle og offentliggjøre miljøinformasjon i og om kommunen slik at den blir lett tilgjengelig for innbyggerne. Dette er en utfordring som tenkes primært løst gjennom jevnlig oppdatering av informasjon på kommunens hjemmesider. Ansatte i kommunen får mange henvendelser fra innbyggere som etterspør informasjon om et gitt tema, også miljø. Det er svært tidkrevende å besvare denne typen henvendelser, selv om det ofte er snakk om rutinespørsmål og andre enkle henvendelser. Ved å ha relevant informasjon tilgjengelig på internett vil innbyggere selv kunne finne svar på det meste de leter etter.

Harstads kommune sin hjemmeside har allerede alle de nødvendige elementer til å fungere som en informasjonsplattform om miljøet, men må videreutvikles og oppdateres jevnlig. Hjemmesiden vil da kunne presentere miljøstatus og -informasjon om aktuelle miljøområder i kommunen, og vil være et ledd i kommunens etterlevelse av Miljøinformasjonsloven. Kommunens miljøsider er bygd opp rundt flere hovedtemaer, som igjen er delt inn i undertemaer. Det er også lagt inn lenker til relevante lover og forskrifter, gjeldende avtaler, nasjonale miljømål, aktuelle rapporter, samt lenker til de mest relevante eksterne nettstedene. I tillegg skal det legges ut lokale miljønyheter på hjemmesiden.

Hjemmesiden har i dag grunnleggende miljøinformasjon, men bør utvides med flere temaer. Målsetningen er at informasjonen på hjemmesiden skal kunne brukes av barnehager og skoler i undervisningssammenheng, av kommunens ansatte i drift og planlegging, av politikere som bakgrunnsinformasjon i ulike saker, og ikke minst av innbyggere og næringsliv i kommunen. Miljøsider på nett vil ikke i seg selv føre til umiddelbar holdnings- eller handlingsendringer blant befolkningen. Men ved å informere kommunens innbyggere om naturmiljøet, om forsøpling, og om lover og regler, vil man kunne påvirke samfunnet i riktig retning.

For å nå flest mulig innbyggere bør dessuten Facebook-siden «Grønn Harstad» brukes til å spre informasjon om kommunens miljøarbeid, og aktuelle miljørelaterte nyhetssaker.

5.4.3 Miljøfyrtårn

Miljøsertifiseringsprogrammet Miljøfyrtårn ble introdusert i Harstad i 2002. Miljøfyrtårn er en nasjonal sertifiseringsordning for små og mellomstore bedrifter og offentlige virksomheter.

Kommunens rolle er å foreta en sertifisering av de private bedrifter (innenfor kommunens grenser) som ønsker å bli miljøfyrtårn. Kommunens miljørådgiver er pr i dag kommunens eneste godkjente miljøfyrtårnsertifisør. Kommunale enheter som ønsker å bli Miljøfyrtårn må sertifiseres av en godkjent sertifisør fra en annen kommune.

Hensikten med Miljøfyrtårn-programmet er å heve miljøprestasjonen i så mange private små- og mellomstore bedrifter og offentlige virksomheter som mulig.

³⁵ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>

Miljøfyrtårnbedrifter må tilfredsstillte gitte bransjekriterier vedrørende bl.a. avfallshåndtering, energibruk, innkjøp, transport og arbeidsmiljø. Ved hjelp av bistand fra en ekstern rådgiver – en Miljøfyrtårn-konsulent – gjøres en gjennomgang av kriteriene. Virksomheten må levere en årlig klima- og miljørapport og gjennomføre tiltak for en mer miljøvennlig drift og godt arbeidsmiljø. En Miljøfyrtårn-certifisør foretar deretter en revisjon av bedriften, og vurderer om den kan sertifiseres som Miljøfyrtårn. Et Miljøfyrtårn-sertifikat er gyldig i 3 år, slik at bedriftene må re-sertifiseres hvert tredje år.

I Harstad kommune er det 22 bedrifter med gyldige Miljøfyrtårn-sertifikater per februar 2017; i tillegg er det 16 bedrifter som har miljøsertifikater fra Debio, ISO 14001 og Svanemerket.

Miljøfyrtårnsertifisering av Harstad kommune

Harstad kommune ønsker å bli Miljøfyrtårn-certifisert. Miljøfyrtårnsertifisering handler om å justere de daglige rutinene i virksomheten som til sammen fører til reduserte klimagassutslipp, avfallsreduksjon, energieffektivisering og større fokus på miljøvennlige innkjøp. Nasjonal statistikk viser at Miljøfyrtårn-certifiserte virksomheter har bedre resultater enn gjennomsnittet når det gjelder bl.a. sykefravær, gjenvinning av avfall og energibruk.

Harstad kommune bør sertifiseres etter den såkalte hovedkontormodellen, som er en sertifiseringsløsning for kjeder, konsern og kommuner. Denne modellen sørger for et enklere og mer effektivt miljøarbeid, og en raskere sertifiseringsprosess for den enkelte underliggende enhet. Hovedkontoret har ansvar for å oppfylle alle miljøkriterier som er felles for organisasjonen; underliggende enheter, som barnehager, skoler eller sykehjem, vil dermed ha færre kriterier å forholde seg til.

Miljøfyrtårnsertifisering av kommunen er en lang prosess som krever samarbeid på alle kommunale nivåer og en overordnet arbeidsgruppe som håndterer sertifiseringsprosessen.

5.4.4 Mål, strategier og tiltak for fokusområde 4

Mål for fokusområde 4: Miljøinformasjon

Hva må vi lykkes med? (kritiske suksessfaktorer/strategier)

1. Økt kommunal satsing på viktige miljøoppgaver
2. Miljøhensyn vektlegges i alle aspekter av daglig drift
3. Miljøinformasjon skal være lett tilgjengelig og oppdatert for innbyggere, næringsliv, politikere, kommuneadministrasjon og andre interesserte via kommunale hjemmesider, sosiale medier mv.
4. Miljøinformasjon presenteres slik at den kan brukes i undervisning, planlegging og drift
5. Miljøfyrtårnsertifisering av kommunale enheter

Tiltak

1. Anskaffelsesreglementet oppdateres med hensyn til miljøkriterier og krav ved anskaffelser i kommunen
2. Det skal stilles konkrete krav til miljø ved alle kommunale innkjøp

3. Regelmessig oppdatering av miljøsidene og publisering av miljørelaterte nyheter på kommunale hjemmesider
4. Nyheter og informasjon publiseres på Facebook-siden «Grønn Harstad»
5. Aktiv bruk av media for å informere om kommunens miljøarbeid
6. Miljøfyrtårnsertifisering av kommunale enheter
7. Oppstart av miljøfyrtårnsertifisering av kommunen etter hovedkontormodellen
8. Årlig markedsføring av Miljøfyrtårnsordningen til bedrifter, lag, institusjoner
9. Kommunestyret informeres årlig om miljøstatus og miljøutfordringer i Harstad

5.5 Miljøhandlingsprogram

Miljøhandlingsprogram 2017-2021					
Fokus-område	Prioritet	Tiltak	Ansvar	Tidsperiode	Økonomi
Samfunnsutvikling og ressursforvaltning	1	Prioritering og gjennomføring av tiltak som sikrer myke trafikanter i Harstadpakken	DRU	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	1	Kartlegging og verdisetting av fri- og grøntområder i kommunen	DRU	2017	Ikke kostnadsestimert
	2	Etablering av gode og mange nok sykkelparkeringsplasser ved kommunale arbeidsplasser og skoler	BYG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	2	Gjennomføre en ny reisevaneundersøkelse	FAG	2017-2020	Ikke kostnadsestimert
	2	Etablering av flere sykkelparkeringsplasser i sentrum	DRU	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	2	Kartlegge etablerte snarveier og barnetråkk og ta disse inn i arealplan	FAG/ABY/DRU/HELSE	2017-2020	Ikke kostnadsestimert
	2	Innbyggere informeres om fremmede arter og hvordan forhindre spredning	FAG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	2	Oppfølging av Vannforskriften	ØKO/DRU/ABY	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	3	Forekomsten av tromsøpalme i Harstad kartlegges og aktuelle tiltak evalueres	FAG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
Klima og energi	1	Skifte til LED-lys når lyspærer skal erstattes i kommunale bygg	BYG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	1	Energimerking av alle kommunale bygg	BYG	2017-2020	Ikke kostnadsestimert
	1	Fjerne gamle oljetanker som ikke lenger er i bruk fra alle kommunale bygg	BYG	2017-2020	Ikke kostnadsestimert
	1	Utarbeide klimaregnskap for Harstad	FAG	2017-2018	Ikke kostnadsestimert
	1	Etablering av offentlige ladestasjoner for elbil	DRU	2017	Kr. 1 400 000,- Midler satt av i VHP.
	1	Alle enheter må vurdere behov ved anskaffelse av bil, og vurdere nødvendighet for firehjulstrekk. Vurderingene	Alle enheter	Hele planperioden	Kostnadsbesparende.

		må kunne dokumenteres.			
	1	Felles miljøkrav anskaffelse av biler utarbeides.	FAG	2017	Innenfor egen kostnadsramme.
	2	Innføre rutiner og felles retningslinjer for energisparing i kommunale bygg med fokus på belysning, varme og ventilasjon	BYG	2017-2018	Innenfor egen kostnadsramme
	2	Utarbeide kostnadsestimat og gjennomføringsplan for utskifting av gatelys til LED	DRU	2017-2020	Innenfor egen kostnadsramme
	2	Gjennomføre anbudskonkurranse/energispaspektralt-EPC for å kartlegge bygningsmassen og utrede investering i ENØK-tiltak	BYG/FAG	2017-2018	Ikke kostnadsestimert
	2	Vurdere innkjøp av elbiler når dagens kommunale biler skal erstattes. Vurderingene må kunne dokumenteres.	FAG/Alle enheter	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
Avfall og forurensning	1	Oppfølging av overvåkingsprogrammet for Harstad havn	FAG	Hele planperioden	Finansiert med kr. 425 000,- årlig i VHP. Delvis ekstern finansiering.
	1	Oppfølging av overvåkingsprogrammet for deponiene i Seljestadfjæra og Russevika	FAG	2017-2018	Finansiert med kr. 730 000,- i VHP.
	1	Definere en sone der flytting av potensielt forurensede masser ("byjord") ikke skal tillates	FAG/ABY/DRU	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	1	Utarbeiding av retningslinjer for håndtering av nedgravde Oljetanker	FAG	2017	Innenfor egen kostnadsramme
	1	Rutiner for saksbehandling knyttet til avløpsanlegg og utslippstillatelser oppdateres	ABY	2017	Innenfor egen kostnadsramme
	1	Overvåking av luftkvaliteten i Harstad sentrum	HELSE	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	1	Feiing av veier gjennomføres oftere i perioder med dårlig luftkvalitet	DRU/HELSE/Vegvesen	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	1	Utrede politisk sak om at renovasjonsgebyr inkluderer levering av grovavfall	DRU	2017	Innenfor egen kostnadsramme
	1	Etablere stasjoner og rutiner for kildesortering i alle kommunale bygg	BYG/FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	1	Skrotnisseaksjon (innsamling av bilvrak og metallskrot) gjennomføres annethvert år	FAG/HRS	Hele planperioden	Finansiert med kr. 400 000,- i VHP.
	2	Rutiner for bruk av databasen Grunnforurensning utarbeides	FAG/ABY/DRU	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme

	2	Årlig annonsering av lokal forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner	BRANN/FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	2	Vurdere kommunal tilskuddsordning for fjerning av nedgravde oljetanker	FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	2	Kartlegging av utsatte kystområder hvor det bør stilles strengere krav til avløpsanlegg	ABY/FAG/HE LSE	2017-2018	Ikke kostnadsestimert
	2	Utarbeide plan og politisk sak for å øke materialgjenvinningsgraden til 65 % innen 2030	DRU i samarbeid med HRS	2017-2018	Innenfor egen kostnadsramme
	2	Flere søppelbokser i sentrum for å forebygge forsøpling	DRU	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	2	Vurdere å innføre lokal forskrift om forsøpling som hjemler ilegging av gebyr for brudd på politivedtektene	DRU/FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	2	Årlig kampanje mot forsøpling i samarbeid med byens næringsliv, årlig gjennomføring av Rusken- og Strandryddingsaksjoner	FAG/HRS/HH KF	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	3	Vurdere å innføre lokal forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg	ABY	2017-2020	Innenfor egen kostnadsramme
	3	Kartlegging av nedgravde oljetanker og etablering av register	BRANN/FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	3	Utarbeide plan for hva som skal skje med overskuddsmasser	FAG/ABY/DRU	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	3	Tømming av sandfangkummer gjennomføres oftere i perioder med mye støv	DRU/Vegvesen	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
	Miljøinformasjon	1	Anskaffelsesreglementet oppdateres med hensyn til miljø	FAG	2017-2018
1		Det skal stilles konkrete krav til miljø ved alle kommunale innkjøp	FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert
1		Regelmessig oppdatering av miljøsidene og publisering av miljørelaterte nyheter på kommunale hjemmesider	FAG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
1		Aktiv bruk av media for å informere om kommunens miljøarbeid	FAG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
1		Oppstart av miljøfyrtårnsertifisering	FAG	2017-2018	Ikke kostnadsestimert
2		Miljøfyrtårnsertifisering av kommunale enheter etter hovedkontormodellen	FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert

	2	Nyheter og informasjon publiseres på Facebook-siden "Grønn Harstad"	FAG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	2	Kommunestyret informeres årlig om miljøstatus og miljøutfordringer i Harstad	FAG	Hele planperioden	Innenfor egen kostnadsramme
	3	Årlig markedsføring av Miljøfyrtårn til bedrifter, lag, institusjoner	FAG	Hele planperioden	Ikke kostnadsestimert

6 Kildehenvisninger

Publikasjoner og planer

Artsdatabanken, 2012: Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2009: Havnivåstigning – Estimerer av framtidig havnivåstigning i norske kystkommuner.

Harstad kommune, 2009: Kommuneplan for Harstad kommune 2009-2025: Ved egne krefter.

Harstad kommune, 2016: Strategi for ladestasjoner for elbil i Harstad kommune.

Harstad kommune, 2016: Virksomhetsplan 2017-2020.

Hålogaland Kraft, 2013: Lokal energiutredning 2013.

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen om norsk klimapolitikk. Meld. St. 21 (2011-2012)

Miljøverndepartementet, 2007: Miljøvennlige arbeidsreiser – Erfaringer og anbefalinger fra pilotarbeid T-1464/2007.

NGU, 2006: Jordforurensning i Harstad, Rapport 2006/014.

Sintef teknologi og samfunn, 2009: Reisevaneundersøkelse 2009 for Tromsø og Harstad.

Statens forurensningstilsyn, 2009: Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn, TA-2553/2009.

Stortingsmelding 13 (2014-2015): Ny utslippsforpliktelse – en felles løsning med EU.

Stortingsmelding 21 (2011-2012): Norsk klimapolitikk.

Stortingsmelding 34 (2006-2007): Norsk klimapolitikk.

Transportøkonomisk Institutt, 2002: Gang- og sykkelvegnett i norske byer, TØI rapport 567/2002.

Troms Fylkeskommune, 2016: Regional forvaltningsplan for vannregion Troms 2016-2021.

Union of Concerned Scientists, 2015: Clean Cars from Cradle to Grave.

Lover og forskrifter

LOV-1957-06-28-16: Lov om friluftslivet (friluftsloven).

LOV-1981-03-13-6: Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven).

LOV-1995-08-04-53: Lov om politiet (politiloven).

LOV-2003-05-09-31: Lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven).

LOV-2009-06-19-100: Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).

FOR-2004-06-01-931: Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).

FOR-2006-03-16-332: Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner, Harstad kommune, Troms.

FOR-2006-12-15-1446: Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften).

FOR-2009-10-29-1352: Forskrift om tilknytningsplikt for fjernvarmeanlegg, Harstad kommune, Troms.

FOR-2016-03-18-260: Forskrift om vilkårparkering for allmennheten og håndheving av private parkeringsreguleringer (parkeringsforskriften).